



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Capitula noni precepti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

ratione. Propt qd est velle illud pñtū
Matth. v. Sit fmo vester. est est. nō
non. hec de Sco.

Preceptum. ix. Capitulum. I.

Receptum

Ponū. Non pñtū pñtū
prore pñtū. Exo
di. xx. z Deut. v. Hoc
mādato z seqnti. hō i
seipō ordinat i affectū

Abns. **S**ed qz scia seu noticia pcedit
affectū. z carētia scia necessarioz q vo
cat ignorātia. causa ē multoz pñtū.
Idcirco pmo dicēda sunt de ignorā
tia tria pñcipalit. **P**ria qd sit. z qd sci
re tenemur. z qmplex est. **S**cdo quā
do ē pñtū. qñ auget vñ diminuit pñtū
Tertio qñ pñtū sit i grātia. **C**ōtū
ad pñtū notanduz qz necessariū est de
ignorātia tractare. qz ignorātia qñqz ē
pñtū mortale. z scire est pñtū pñtū in
pñtū. pñtū pñtū illud Matth. xxv. Esuri
ui z nō dedistis mī māducare. Et stari
dicēt hedi. **O**biuidim⁹ re esuriētē. qñ
dicerēt. Ignorantim⁹ re pñtū i pau
perib⁹. h̄ xps dicit. **E**dū nō fecistis
vñ d̄ minorib⁹ istis. nec mībi fecistis
Et iterū. **D**iscēdite a me maledicti in
ignē eternū. **I**dem parz. j. **C**or. xiiij.
Ignorās ignorabit. h̄ q ignorat a deo
est pñtū signū charitatis. z dñat
omī fatūis h̄ginib⁹. qñbus xps clausit
tam ianuā dicens. **N**escio vos. **I**dcir
co orat **P**s. Delicta iunētūis mee et
ignorātiās meas ne memineris. **S**c
cūdo notandū. qz ignorātia q est pñtū
est pñtū scie debite quā qz pñtū h̄c.
z scire tenet. **D**icit quā pñtū habere. qz
si est impossibilis. excusat. qz inuinci
bilis. **D**icit debite. qz si nō cadit s̄ de
bito. nō ē pñtū. **T**ertio notanduz qz
ex debito tenent diuersi diuersa scire.
Sūt aut septē qz qñlibet adult⁹ scire te
net. aut operā dare ad talia addiscēdū

Prima tria ponit **T**ho. tractatu v. p.
pñtū. **P**rimo qñlibet tenet scire cre
dēda q in symcolo tenent z docent. **S**c
qd⁹ pñtū pñtū dicitū est. ca. ij. **S**cdo
desideranda. q de oñe dñica etiā in
pñtū pñtū dicitū sūt. **T**ertio opanda
q docent hoies leges. **E**st em hō s̄ tñ
pñtū lege. scz sub lege nature. diuina. z
sub positua. **L**ex nature nihil aliud ē
qz lumē intellect⁹ nob infusū a deo. p
qd cognoscim⁹ qd vitare. qd ve agere
debeam⁹. **E**t hāc dedit nob de⁹ in cre
atione. a q multi p ignorātiā se excusa
ri purāt. **O**ñ **P**s. **M**ulti dicūt quis
oñdit nob bona. **R**n. **D**avid. **S**igna
tū est sup nos lumen vñtus tui dñe.
Hec lex i oib⁹ est. **I**ndeis. paganis z
xpianis. **E**t inclināt ad talia z filia. q
vultis. **S**upple. fm rōnē rectā. vt faciāt
vob. **S**upple. ex debito hoies. eadē fact
te eis. **E**t q nō vultis. **S**upple. fm rōnē
rectā vob fieri. **S**upple. idēbit. alijs ne
faciāt. **O**ñ bonū ē faciendū. nullū
malū est faciendū. z filia. **D**e qd⁹ **R**o.
ij. **G**ētes q legē. **S**upple. sc̄ptā nō ha
bēt nālter ea q legis sūt faciūt. h̄mōt
legem non habentes ipsi sibi sunt lex
qui ostendūt opus legis sc̄ptū i cor
dibus suis. **T**estimonitū reddente illis
pñtū ipsoz. **S**cdo est qñlibet sub lege
diuina q tradit i sc̄pturis sacris noui
testamētī pñtū. int q sūme necessa
riū ē scire decē pñtū. **A**d q sciēda vt
dīc **C**ācella. i. triptito. tenet qñlibet p se
vt p aliū talē diligētā apponē p pñtū
stētatiōe ponēt. z eo maiorē q imortal
aia est pñtū corpe. **R**ō ē. qz sine pñtū
ceptoz noticia nullus pñtū pñtū
vitare pñtū. aut ab eis resurgere. **D**oy
em i grātia ex desiderio. pñtū nō
excusat. h̄ accusat z dñat. **T**ertio qñ
bet hō est etiā sub lege positua eccle
sie. **O**ñ **T**ho. i. iij. dist. xl. ar. vlt. dicit.
Ecclēsie pñtū habet eandē vitā

vt Cancellari⁹ dicit tractatu de pollutōe
 nocturna. sufficit tal certitudo q̄lez in
 mā morali cōsueuim⁹ experere. q̄ cer-
 titudo vocat^r moral sine ciuilib⁹. Et ad
 hāc certitudinē morale sufficit vt plu-
 rimū q̄ si hō accedēs ad missam cele-
 brandā discusserit p̄sciam suā sic fecit
 set p̄ magna re lucrāda. aut icō modo
 grauivtādo. Et q̄ nō sit sibi p̄sci⁹ post
 hanc discussiōē de pctō mortali. aut
 de p̄posito peccādī mortali. qd̄ insup
 nō noscat se aliqd̄ impedimētū legit-
 mū p̄ excoicationē aut irregularitatē
 habere. s̄ ille. Ad idem tradit idē tres
 reglas in suo trip̄rito. q̄s habes. s̄. de
 sacramēto p̄nie. **S**exto q̄libz tenet
 scire b̄nficia manifesta sibi a b̄nfacto-
 re suo imp̄rita. q̄ al̄s viciū ingritudis
 incurrit. Vbi p̄mo nōndū. q̄ oportet
 p̄ virtutē gratitudinis b̄nfaciētī aliqd̄
 retribuere. qd̄ fieri neq̄t nisi b̄nficiū
 agnoscat. vt pbat Tho. i. iiij. dī. xxiij.
 z. ij. ij. q. c. vj. z sequētī. q̄ quis iste qui
 donat liberaliter nō intēdat debitozē
 cōstitūere illū cui gr̄is donat debito ci-
 uili seu legali. videlz vt pacto firmet
 q̄ tantū p̄ rāto tribuat. tñ p̄stituit eū de-
 bitozē debito morali seu honestatē. q̄
 ad virtutē gr̄itudinis p̄inet retributiō q̄
 fit ex solo debito honestatis quā. s̄. ali
 qd̄ spōte facit zc. Scdo nōndū q̄ tres
 sunt gradus nō dico spēs gr̄itudinis.
 Prim⁹ ē q̄ hō b̄nficiū acceptū reco-
 gnoscat. Scdus q̄ laudet z gr̄as agat.
 Tercio q̄ retribuat p̄ loco z tpe s̄z suā
 facultatē. **S**z dubitat. vtz qd̄ plus
 teneat ad gr̄es reddēdas deo penitēs
 q̄ innocēs. Rñ. Tho. in. iiij. dī. xxiij. z
 .ij. ij. vbi pus. Gr̄arū actio respicit q̄n-
 titatē donit modū gr̄uite datōis. z ex
 vtroq̄ mēsurā recipit. q̄ tam maiori
 dono q̄ magis gr̄is dato maior gr̄az
 actio debet. Cōsiderādo q̄ q̄ntitatem
 doni. sic innocēs magis tenet. Tum
 q̄ malus donū ei dat. videlz innocen-

tia q̄ sit restitutio iusticie. Tum etiaz
 q̄ magis p̄tinuat gr̄a i eo ne cadat ce-
 teris parib⁹. absolute loquēdo. De s̄
 dīc Aug. ij. p̄fē. Quis hōim cogitās
 suā infirmitatē audervitib⁹ suis attri-
 buere castitatē atq̄ innocētā suam vt
 min⁹ amet te. q̄si min⁹ fuerit ei necessa-
 ria miscōia tua donās pctā contreris
 ad te. Et subdit. Et iō tantū dez immo
 ampli⁹ te diligat. q̄ p̄ quē me viderā
 tis pctōz meoz languorib⁹ exui. p̄ eū
 se viderā tis pctōz languorib⁹ nō im-
 plicari. De scdo dīc ibidē. Gr̄e tue de-
 puto z miscōie tue. q̄ pctā mea tanq̄
 glaciē solui. gr̄e tue deputo z q̄cūq̄
 nō feci mala. Quid em̄ nō facere po-
 tui z oia mihi dimissa eē fateor. z que
 mea spōte feci mala. z q̄ te duce nō fe-
 ci. Alio mō pōr dīci maior gr̄a. q̄ ma-
 gis dat^r gratis. z fm̄ h̄ magis tenet ad
 gr̄arū actiōes penitēs q̄ innocēs. quia
 magis gratis dat id qd̄ ei datur a deo
 Cū em̄ dignus eēt pena. dat ei gr̄a. Et
 sic licet illō donuz qd̄ dat innocētī sit
 absolute p̄sideratū maius. tñ donum
 qd̄ dat penitētī ē maius in comparōe
 ad ip̄m. Sicut etiā parvū donū pau-
 perī datū ei ē maius q̄ diuiti magnū
 Et q̄ actus circa singularia sunt i his
 que agēda sūt. magis p̄siderat qd̄ hic
 est vlt nūc tale q̄ qd̄ ē simplr tale. vt dī-
 cit p̄bs. iij. ethic. de volūtariōz inuolū-
 tario. Vñ Luc. viij. Qui plus dimittit-
 tur plus diligit. **T**ercio notandū q̄
 multis tenemur grati eē aliq̄ p̄dictaz
 retributiōe. P̄mo deo. Scdo parētī-
 bus. Tercio p̄lati sp̄ualib⁹. Quarto
 p̄lati sp̄ualib⁹. Quito alijs q̄ nob̄ b̄n-
 fecerūt. Et int̄ p̄fatos q̄ntuoz adhuc
 sunt nouē genera hōim q̄bus possz vi-
 deri q̄ b̄nficia essent eis totalit̄ subtra-
 hēda. z tñ sunt eis cōicanda in prevel
 in toto. P̄mo q̄ dant cū p̄mellaz tar-
 ditate vel cū tristitia. Nā boni ai est
 vt magis attēdat quis ad bonū q̄ ad

Preceptum IX Cap. I

malū. et tō si aliqd bñficiū dedit nō eo modo quo debuit nō oīno debet reci pīs a grātiā actiōe cessare. mīn tñ q̄ si mō debito p̄stitit. q̄r **Seneca** dī est. li. ij. de bñficijs. Multūz celeritas fecit. multūz abstulit mora. Scōo de istis q̄ aliq̄ bñficia dant p̄pter suā vtilitatem. De q̄bus dicit **Seneca** li. vj. de bñficijs. Multū interest. vtrū aliquis bñficiū det nob sua cā. an suaz nra. Ille qui totus ad se spectat nob p̄dest. q̄ aliter sibi p̄desse nō pōt eo loco mī hī habēdus videt q̄ qui pecori suo pabulū p̄piciit. si me confortiū admisit si duos cogitavit. ingratus sum et inuictus nisi gaudeo hoc illi p̄fuisse qd p̄derat mīhi. sūme malignitatis est nō vacare bñficiū. nisi q̄ dantē aliq̄ incōmodo afficit. Tercio de istis q̄bus nō est necessariū eis aliqd det vtrū vultibus. Rñ. fm **Seneca** li. ij. de bñficijs. q̄ quātūcūq̄ q̄s sēte sit. tñ pōt sibi fieri recōpensatio bñficij p̄ exhibitionez reuerētiez honoris. Vñ dīc p̄hs. viij. et hīc. q̄ supercellēt qdē debz fieri bonoris retributio. indigēt aut retributio lucri. Et. v. li. dicit **Seneca**. Reddere possum⁹ felicit⁹ fidele p̄siliū. assiduā p̄nerationē. fmōnē cōem. et sine adulatōe locundū. Etia q̄ gratus beneficij accipit. vtrū dicit li. ij. p̄maz eius pensionē soluit. Egrate autē ad nos bñficia puenierint iudicem⁹ effusis affectibus qd nō ipso tñ audire. h̄vbiq̄ testemur. h̄ ille. Quarto de p̄coribus Nā si isti q̄ bñficiū dedit in p̄cōis mutatus est. debet tñ sibi fieri recōpensatio fm statū ipsius vtrū scz ad virtutē reducat. si sit possibile. Si autē insanabilis p̄pter maliciāz. tñc alter ē effect⁹ q̄ prius erat. et tō debet ei recōpensatio bñficij sicut p̄us. Et tñ quātūcūq̄ fieri pōt salus honestate memoriaz haberi p̄stini bñficij. vtrū p̄z p̄ p̄hm. ix. et h̄. Sexto d̄ suis respectu dīoz. Rñ. Se

neca li. iij. de bñficijs. Quidā sermo p̄stat qd a suo exigi solet. misterū est vbi plus q̄ a suo necē ē. bñficiū ē. et tō eris vltra debitū facientib⁹ grē sunt habēde. **Septio** de inḡtis. Vbi dīc distinguēdū ē. Nā i inḡto duo p̄sanda sunt. Prio qdē q̄ dign⁹ sit ip̄a pati. et sic certū ē q̄ meret bñficij s̄tractionē. Alio mō p̄siderādū ē qd oporteat scz bñficiū facē. Prio nāq̄ nō v̄z eē facilis ad inḡitudinē iudicandā. q̄ frequenter aliq̄s vtrū dīc **Seneca**. qui nō reddat nō sp̄ inḡtus ē. q̄ forte nō occurrat ei facultas. aut debita oportunitas reddēdi. Scōo v̄z tēdere ad h̄ q̄ de inḡto gratū faciat. qd si nō pōt p̄ bñficio facere. forte faciat scōo. Vñ **Iul.** vj. Mīssim⁹ benignus ē sup̄ inḡtos et malos. Si v̄o ex bñficijs multiplicatis inḡitudinē augeat et peior fiat. v̄z a bñficiōrū exhibitōe cessare. Octano de isto cui bñficiūz imp̄suz inutile foret. aut nociuū sibi fieret. Rñ. Recōpensatio bñficij p̄cipue p̄det ex affectu. et tō eo mō v̄z fieri recōpensatio. q̄ maḡ sit vtilis. si tñ postea p̄ ei⁹ incuriā in damnuū ipsius vertat. nō imputat recōpensanti S̄z qd si q̄s inuit aliū peccādo. tenet ne gratus eē. Rñ. **Tho.** Gratiūdo respicit bñficiū. Ille autē q̄ alicui auxillat ad peccādū nō p̄fert bñficiū. h̄ magis nocumētū. et tō nō debet ei grātiā actio nisi forte p̄p̄ voluntatē si sit deceptus vñ credit adinuare ad bonū. et adiuuit ad peccādū. h̄ tñc nō debet recōpensatio tal⁹ vtrū adiuuet ad peccādū. q̄ h̄ nō eēt recōpensatio bonū. h̄ malū qd p̄iat gr̄itudi. Dono an sibi qd debeat bñficiū p̄stare. Rñ. q̄ respectu sui nō ē p̄p̄e bñficiū h̄ methaphorice. inḡtū videt fm p̄hm. v. et h̄. accipit dī uerse p̄tes hoīs sic diuerse p̄sone. Vñ Misere aie tue placēs dō **Ecci.** xxx. Quarto nōndū q̄ mīhi sūt qd inḡtūdis. P̄m⁹ i eo q̄ nō retribuit bñf-

alium acceptū ope aliquali. Secundus
 in eo q̄ retribuit bñficio mala. Tertius
 in eo q̄ dissimulat q̄ si nō demonstrās
 se bñficiū accepisse. vñbo non grates
 referēs. nec laudās. Quartus in eo q̄
 bñficiū vitupat. Quintus in eo q̄ nō re-
 cognoscit. siue p̄ obliuionē. siue quo-
 cūq; alio mō. Intellige nō qdē de ob-
 liuioē q̄ puenit ex nāli defectu. qz il-
 la nō ē pccm. qz nō subiaceruolūtatī. s̄
 de illa q̄ ex negligētia puenit. De q̄
 Seneca. iij. de bñficijs. Apparet illuz
 nō sepe de reddēdo cogitasse cui obte-
 rit obliuio. Sic q̄nus gradus respe-
 ctu pcedētū ē granissim⁹. Sext⁹ ē in
 eo q̄ bñficiū quasi maleficiū reputat.
 Primi duo opponunt tertio gradui
 gratitudinis supra recitato. medi⁹ duo
 scō. vltimi duo pmo. Est ali⁹s mo-
 dus ingratitudinis improprie dicte qū
 quis bñficiū recipit. et ignorat q̄s de-
 dit. Nō em̄ talis peccat. nec ingratus
 est si bñficiū nō recōpensat. vñmō sit
 parat⁹ bñficiūz recōpensare si noscat.
 Est aut̄ laudabile q̄q; vt ille cui dat
 bñficiū ignoret q̄s prestat. Tum ppter
 inanis gl̄euitationē. sicut beatus Al-
 colaus aurū i domū vicini sui furtim
 p̄iciens. qz vitare voluit hūanū fano-
 rem. Tū etiā qz in hoc ipso ampli⁹ be-
 neficiū facit. qd cōsulit verecūde ei⁹
 qui bñficiūz accipit. Iō Seneca. ij. de
 bñficijs. Interdū q̄ iunat fallēdus ē.
 vt habeat nec a q̄ cepit sciat. Quinto
 notādū q̄ ingratitudo aliquā est pccm
 mortale. Vñ. ij. Timoth. iij. Parēti-
 bus nō obediētes ingrati scelesti. Est
 etiā aliquā veniale. Nazv Tho. vbi. s̄.
 dicit. q. cxij. Ingrat⁹ dicit aliq̄s dupl̄r
 Vno mō p solā omissionē. puta quia
 nō recognoscit. vel nō laudat. vñ nō re-
 tribuit vices p bñficio accepto. et hoc
 nō ē semp mortale. qz debiti gratitu-
 dinis ē. vt. s̄. dictū ē. vt hō etiā libera-
 liter tribuat ad qd nō tenet. et sō si illō

pretermittit nō peccat mortaliter. est
 tñ pccm mortale. qz hoc puenit ex ne-
 gligētia quadā. aut ex aliq̄ dispositōe
 hoīs ad vītū. Pōt tñ ptingere q̄ etiā
 talis ingratitudo sit pccm mortale. vñ
 propter interlozē pemptū. vel etiā
 ppter p̄ditionē eius qd subtrahit bñ-
 ficio. quod ex necessitate ei debet. siue
 simpliciter. siue in aliq̄ necessitatis ca-
 su. Alio mō dicit aliq̄s ingratus. qz nō
 solū premituit implere gratitudinis de-
 bitū. s̄ etiā p̄rariū eius agit. Et b̄ etiā
 fm̄ p̄ditionē eius q̄ agit. q̄q; ē pccm
 mortale. q̄q; veniale. Sciendū tamē
 q̄ ingratitudo q̄ puenit ex peccato
 mortali. habet perfectam ingratitudi-
 nis ratioē. Illa vō q̄ puenit ex pec-
 cato veniali imperfecta. Nec omnia ab
 initio illi⁹ materie de gratitudine sunt
 de mēte Tho. vbi p̄us.

Capitulum. ij.

Primo debet q̄libet scire aliq̄
 liter suas infirmitates et miseri-
 as. qz alio sup̄biret. Vñ Berni.
 smōc. xxxvij. sup̄ Cant. Nemo absq;
 sui cognitiōe saluari pōt. de q̄ nimis
 mater salarū hūilitas orit̄. et timor dñi
 quē tpe sicut initū ē sapie. ita et salu-
 tis. nemo dico absq; illa cognitiōe sal-
 uat̄. q̄ tñ etatē h̄z et facultatē cognoscē
 dī. qd ppter puulos loquor et ppter fa-
 tuos quoz alia ē rō. Quid si ignoras
 deū. poterit ne spes esse salutis. nec b̄
 quidē. Nec em̄ eū potes amare quē
 nescias. aut habere quē nō amaueris.
 Nouer⁹ p̄inde te vt deū timeas. noue-
 ris ipm vt eū diligas. In altero int̄
 riar ad sapiāz. i. alioz p̄m̄mar. qz litū
 sapientior dñi. et plenitudo legis et cha-
 ritat̄. Tā ḡ vtrazq; igratia cauēda ē. Ibi
 q̄ sine timore amore dei salu⁹ ē nō
 potes. Et quēadmodū ex noticia tui
 veniet i te timor dei. ex dei noticia. atq;
 dei timē amor. sic ecōrario de ignorā-
 tia tui sup̄bia. et d̄ dei igratia despera-

rio. tui g. ignoratia z del maxie fugie.
Bda est. hec **B**erū. **A**d cognoscendū
 aut se notāda sunt tria pncipalit. Pri
 mo quanti sint defecti nri. Scdo cur
 tā difficile sit hūiliare se. Tercio quō
 sub omnibus nos debemus hūiliare.
Primo ad pmiū notāda sunt tria. Pri
 mo de antecedētib⁹ pccū actualis ma
 liciā. Scdo de ipso pccō. Tercio de cō
 sequētib⁹ malicijs. De pmo aduerte
 q pmiū nostrū fundamētū ē nūllū
 tas z vanitas ex ex pte nostra. qz sicut
 corp⁹ nrm habet patrē z matrē. Sic
 aia sicut patrē matrē q dāmō habet
 In aia em duo sunt. videlz ea q sunt
 bona z pfectiōis. z illa a solo deo pte
 emanauerūt. Et ea q sunt impfectiōis
 z illa a nre nostra q est nūbilitas p
 nensūt. De vtroqz dī **J**oh. p. Omnia p
 ipm facta sunt z sine ipso factū est nū
 bil. Pmiū ē dei. nō nri. nisi inqntuz
 deus. dedit. fm illud **J**acobi. p. Dne
 datū optimū z oē donū pfectū de sur
 sum est descendens a pte luminū. volū
 tarie em genuit nos vbo. veritatis vt
 simus inltū aliqd creature etas. **D**i
Gul. parib. li. suo de aia. Et magi li.
 de causis. z **A**bb. sup eodē pbant. imo
 demōstrāt q cū de⁹ sit solū vn⁹ z vnt
 eus fons essendi bonitatis sciētie. po
 tētie. z similitū pfectionū. idcirco nul
 libi. alias inuenit in qcūqz creatura eē
 bonū. virtus. sciētia z talia hūmōi nisi
 a pmo fonte habeat. **V**nde dicit sal
 uator. Nemo bonus nisi solus deus.
Vnde creature oēs sunt solū cānālta
 quedā p q ad nos flunt diuina bona.
Exemplū de vnico fonte mūdi existē
 te. nullus nūc aqua hiet nisi dī isto fon
 te. **A**liud exēplū est de solo q ē fons
 lumis. **P**er igit nō illuminat. s. tamen
 ofert. **A**liud exēplū de vnico diuite.
 oibus exūtib⁹ miser. pūc nullus dī
 uitias hiet. z nisi ab eo q p nūcios do
 na dirigeret. **P**ri aplo. j. **T**imoth. p.

Regi seculorū immortalī inuisibili soli
 deo honor gloria. **E**xēplū sicut d vnt
 co sapiēte potes applicare. **S**ecundū
 videlicet nūllū est pte nostrū cū omi
 bus impfectiōib⁹ nūbilitū seqntib⁹. **E**t
 est fm **T**ho. pmiū est fundamētū
 oim nostraz opationū inqntuz sunt
 impfecte z deficientes. z mōstruose. vt
 pbat dñs **A**bb. i li. suo d causis. **H**oc
Po. vidit cū ait. **E**go aut tāq nūbilitū
 aū te. verūtāmē vntērsa vanitas ois
 hō vntōs. **H**oc exēplū ē sapiētissim⁹
Salomon. cui⁹ pmiū verbū lib. i **E**c
 clestastes est illud. Vanitas vanitatis
 z oia vanitas. supplē. sunt. ecce mater
 Sed qd d bonis a deo fenerint pclu
 in vlt. vbo elusdē lib. i. **F**inē loqndi
 oēs parit audiam⁹. **D**eu time. z man
 data eib observa. hoc ē ois hō. cuncta
 q sunt. adducet in iudiciū p offit erro
 ro sine bonū sine sit malū. **V**bi nō
 tandū. q vbi cū nos inspicim⁹. tunc
 repim⁹ nos nūllū esse. **I**n nobis em
 qnqz plderare possum⁹ videlz fieri. eē
 cogitare. velle. z opari. cū pficere. qm
 nullū ē ex nob inqntuz aliqd bonū ibi
 est. s. inqntū defectuosū ibi aliqd ē **D**e
 fieri pti pmo **R**o. viij. Vanitati crea
 tura subiecta est. **V**n create diffinit p
 aliqd de nūbilo facē. **D**e scdo videlicet
 eē. **G**al. vi. Qui se existimat aliqd eē
 cū nūllū sit. ipse se ducit. **E**t fm **G**reg.
Ois creatura in qlibet instāri i nūbilitū
 decideret nisi mān dei sūstineret **E**sa.
 .xl. Omis gētes qsi nō sint sic sūt corā
 deo. z qsi nūbilitū z inane reputare sunt
 ei. **D**e tertio videlz cogitare. ij. **C**or. iij.
Nō sam⁹ sufficētes cogitare aliqd a
 nob qsi ex nob. **D**e qto z qnto. s. velle
 z pficere **P**hil. ij. **D**e opat i nob velle
 z pficere **E**sa. xxvj. Omia em opa nra
 opatus es dñe. **E**t si velle habem⁹ tñ
Rom. vij. dī. Velle adiacet n. pficere
 aut bonū nō inuenio. **D**e facere pater
Joh. xv. Sine me nūllū potestis facē.

Ex quo patet primo. quod pro nihilo nostri saluamur. **Ps. lv.** Pro nihilo saluos facies illos. **De** deipare debemus. **q. ij.** **Corinth. iij.** fiduciam tale habemus pro christum ad deum si quod sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis. sed sufficientia nostra ex deo est. Et plena est scriptura quod in deo spem ponamus. **Unde Isae. xij.** Perditio tua israel ex te. tantummodo in me auxilium meum. **Ad idem christus Job. xv.** Ego sum veritas vera. et pater meus agricola est. **Et** post pauca **Vos palmites.** qui manet in me et ego in eo. hic fert fructum multum. quod sine me nihil potest facere. Si quis in me non manserit. mittetur foras sicut palmes et arefcet. **De** duo videlicet cognitio suorum dei sunt causae vere deuotionis secundum **Thomam.** Iterum vere humilitatis hec quicunque frequenter cogitaret de nihilo nostri omnia vicia facilius vitaret. **Quid** enim superbiat quod nihil habet nisi nihil: quid auare cuperet cuius omnia bona sunt dei: quid voluptati operam daret quod se pro peccatis in nihilum redere crederet. **Secundum Augustinum.** Quando irasceret qui deum iuste promittere omnia credit. et se reus cognoscit quod denique torpescit quod se omnibus bonis priuatum credit. **Sed** notandum est valde. quod modicum perficit talia solo intellectu cognoscere. videlicet imperfectioes et mala nostra nisi etiam voluntatem moueamus ad preceptum nostri. et ad deum per gratiam et adiutorio recurramus cum gemitu. et ad humilitationis signa et opera operamur. **Secundo** humiliter et scire debemus. quod totalis in peccato originali in utero aui sui mus et nati. Est autem peccatum originale carentia originalis iusticie cum debito habendi eam vel equalens. videlicet gratia. **Quo** peccato originali sic inficimur. **Quia** Adam et Eva in paradiso positi a deo receperunt donum originalis iusticie pro se et suis posteris iure hereditario sub tali pacto. ut si obedientes deo essent in suis mandatis etiam posteris idem donum

haberent. si non. tunc ipsi et heredes dono originalis iusticie priuati essent perpetuo. nisi dei filii recipere. quod iusticia originalis priuati pariter. et nos fuisset immunes a culpa. **Primum** decorati deo letes seruientes. sine fame et siti. et bruta nobis obedissent. nihil nobis nocuissent. et tandem sine morte pena in celum translati fuisset. **Sed** hoc donum ipsi perdidit per theoplasiam. et nos eorum filii nati eodem dono caremus. **Et** idcirco secundum apostolum **Omnes** nascimur filii ire et miserie. et sic aiamur nondum nati. **Tertio** humiliter debemus propter fomitem peccati pro originali peccato. quod fomes est quidam adhuc relicta infectio omnia membra corporis et anime inclinans ad vicia et ad virtutibus retrahens. non tamen est fomes iste peccati. quod originale peccatum per baptismum sacrum christi passione coopante deletur est. sed est quidam debilitas relicta in homine. hominem etiam iam sanato. **Sicut** relique febres febres cessante manent in artubus ab expedito mortu retrahentes. et in inertiam quandam inclinantes corpus sanatum. **Hoc** christus in parabola tangit **Luc. x. vbi** dicit. **Non** quidam descendebat ab hierusalem in hiericho. id est de paradiso in terram iumentorum. quod incidit in latrones. id est. suauis demonum. quod spoliauerunt eum. **supple.** gratuitis videlicet iusticia originali. quod quantum oratione potestas profecit. voluntate iusticia. intellectu prudentia. irascibile fortitudo. et concupiscibile temperantia. et plagis impostis. **supple.** naturalibus bonis vulnerat ablerunt seminuuo relicto. **Vbi** secundum **Bedam** et **Thomam. i. ij. q. lxxxv.** quatuor principales vulnera quilibet anima in originali peccato modo contrahit. scilicet malicia in voluntate. ignorantia in intellectu. infirmitas in irascibili. et intemperantia in concupiscibili. **Per** iusticiam enim originalem profecte ratio inferiores anime vires continebat. et ipsa ratio a deo perficiebatur et subiecta. **De** autem originalis

Preceptum IX Cap. II

iusiicia subtrahit ē p pcr̃m p̃m̃i hoīs
p̃mo sibi. deinde oib⁹. **A**d filijs. z iō
oēz vires aie manent qd̃am mō p̃p̃io
ordie destitute. q̃ ordinant nāl̃iter ad
ṽtutes p̃fatas ad alias. ip̃a aut̃ desti-
tutio nāe vulneratio ṽscif. **D**e sc̃do
videlz de ip̃o p̃ctō in se in p̃p̃iis es-
fectib⁹ sc̃l̃dū p̃. q̃ peccare ṽl p̃ctm̃ h̃ie
est de se malū z turpe. z iō a rōe recta
nullo mō eligibile. Velle em̃ peccare
fm̃ **Inf.** Cur de⁹ hō. est infinite fugi-
bile cuilibet creature rōnāl̃. s̃ ad hūc
sensū. q̃ infinite malū p̃ q̃ntiscunq̃
bonis p̃ndis vel malis effugiēdis nū-
q̃ d̃z eligi. vel acceptari. nec rōnabil̃
pōt fieri ṽl cōmitti. **T**ā immēsa aut̃ fu-
gibilitas p̃cti surgit ex eo. tū q̃ malū
de se. tū ex immēsa inhonorabilitate
dei in z p̃ oib⁹ reb⁹ honorādū. tū etiā
ex indispeñsabil̃ debito n̄f̃z obligati-
one ad ei⁹ honorē. **P**ctm̃ siq̃dē est ṽl
inhonoratio. z respectu tal̃ infinite fu-
gibilitat̃ oīa p̃ctā sūt eā fugibilia nō
tū om̃ia p̃ctā sunt eque mala seu gra-
uia. q̃ mortale ē gr̃atū veniali. **M**ali-
cia em̃ p̃cti attēdit penes habitū itēsi-
orē voluntat̃is z p̃tēptus. delectationē.
q̃ṽl difficultatē z laborē quē habem⁹
in opib⁹ q̃b⁹ dē⁹ inhonorat̃. q̃ fm̃ hec
spoliāmur donis. affligimur penis. et
in nāl̃ib⁹ vulneramur z ledimur. **S**e-
cūdo malicia p̃cti p̃z ex eo q̃ illud de⁹
sapientissim⁹ maxie odit. imo nec dia-
bolū nec p̃ctōrem odit nisi p̃p̃t p̃ctm̃.
Ṽn̄ Sap. j. Nihil odisti eoz q̃ fecisti.
Et q̃d̃ ampli⁹ ē de⁹ nullū rāonū h̃z a-
micū q̃n̄ si peccet efficit sibi ad mortē
inimic⁹. ṽt p̃z de angliis peccantib⁹ q̃ in
nāl̃ib⁹ erāt pulcerria p̃s mud̃i. z in **De**
tro eū negante. z q̃d̃ maximū videt̃. ṽt
p̃ctm̃ occideret de⁹ filiū suū voluit oc-
cid̃i. **Esa. liij.** Propt̃ scel⁹ p̃p̃li mei e-
go percuss̃i eū. **D**eū igit̃ p̃ctm̃ q̃si iratus
p̃stituit z furibundū. fm̃ illd̃ p̃s. **D**ne
ne in furore tuo arguas me. **T**ertio p̃z

p̃cti malicia in eo q̃ nihil pōt nocere
homini nisi p̃ctm̃. fm̃ illd̃ q̃d̃ canit ec-
clesia. **N**lla nocebit aduersitas si nul-
la d̃netur iniquitas. **Rō. viij.** Scim⁹ qm̃
diligētib⁹ deū oīa cooperant̃ in bonū
Diabolus em̃ si nō peccam⁹ tentādo
nob̃. fm̃ **Peri.** coronas eternas fabri-
cat. hō inimic⁹ p̃sequēdo nos purgat
z aduersa cūcta ṽtutib⁹ roborat. **D**e
tertio videlz de nocumētis z effectib⁹
p̃cti. nōndū. q̃. xij. mala insert. q̃ mala
deus ex mag̃ bonitate z charitate erga
nos ordinauit. ṽt ṽl̃is tot malis ad eū
redeam⁹. **E**xēpl̃i gr̃a **I**ste p̃r maxime
conuinceret filiū diligere. q̃ p̃curaret
ṽt ab eo fugientē filiū null⁹ bñ s̃ male
tractaret ad finē illū. ṽt ad patrē redi-
ret. **P**rimū malū ē q̃ aīa p̃us pulcer-
rīma oīm creaturaz infra angelū ma-
culas tot p̃ p̃ctm̃ p̃trahit. q̃ p̃ctā p̃mit-
tit. ṽt declarat fm̃ **Tho. j. ij. q. lxxvj.**
Sic. n. i corp̃alib⁹ macula d̃z q̃n̄ aliqd̃
corp⁹ n̄ritidū vel pulcrū p̃dit n̄torez ex
p̃actu alteri⁹ corp̃is. sic ṽestis. aurū. ar-
gentū z filia. **S**ic i sp̃ūalib⁹ etiā fit ma-
cula. q̃ aīa duplicē n̄torez h̃z. **V**nū ex
refulgētia lumis nāl̃is rōnis p̃ quā d̃i
rigit̃ in suis actib⁹. **A**liū ex refulgētia
diuini lumis. s̃. sapiet̃ gr̃e p̃ quā hō p̃-
ficat̃ ad bñ z decēter agēdū. **E**st at̃ q̃dā
cōtact⁹ inherere aliqd̃ reb⁹ p̃ amorem
Cū igit̃ hō peccat inheret aliqd̃ reb⁹
p̃tra lumē rōis z diuine legis. ṽn̄ ip̃m
detrīmētū n̄itoris ex tali cōtactu. pue-
n̄tēs macula aie metaphorice d̃z. **De**
Ecci. lxxij. de **Salomone d̃z.** Dedit̃
maculā in gloria tua. **E**t **Ephe. v.** **V**i-
ri diligite vxores ṽras. sic x̃ps dilexit
ecclesiāz semetip̃m tradidit p̃ ea. ṽt il-
lam sacrificaret mud̃as eā lauacro aq̃
in verbo vite. ṽt exhiberet sibi gl̃iosam
ecclesiā nō habētē maculā neq̃ rugā.
Sūt aut̃ triplices macule p̃ctā cōco-
mitātes z q̃libet illaz m̄ltiplex. **P**rima
macula est priuatio n̄itoris aie. **S**c̃da

quo dicit p̄cipm̄. necessitatē sportat
z trāsgressor peccat mortalit̄. Decim⁹
est. q̄ ecclia suffragiis spoliat q̄ face-
ret interm̄ q̄ peccat. z anias sicut z
peccantē p̄uat bono ope. Dēs em̄ aīe
hic z in purgatorio cū p̄s. orare debet
dicēte. Participē me fac deus oīm tē-
mentū te z custodientū mādata tua
Undecim⁹. peccatū bestijs assimilāt
q̄ p̄s. hō cū i bonore eēt nō intellexit
cōpans ē iumentis insipietib⁹ z. Pec-
cator em̄ rōne nō recte vitatur discrete
bonū eligēdo. ad terrā inclināt terre-
na amādo. ad celū nō erigīt dīnia p̄e-
plādo. ipetū ire fert z carnali p̄cupia.
Duodecim⁹ aīam quā deus creauit z
dorauit pulcerrime z sanissimā fecit
atq̄ post angelū oīm creaturā p̄fe-
ctissimā p̄cū demurbat. infirmat. z in
p̄iculisissimū statū oīquaq̄ poit. Nū-
cia peccatrix dēpingit imaginari pōt
velut dgo vel sentia q̄ eēt inflata p̄ su-
perbiā. vulnerata p̄ auariciā hydropi-
ca p̄ luxuriā. ferida p̄ gulā. feb̄icitans
p̄ irā. intorricata p̄ inuidiā. oībus mē-
bris p̄fecta p̄ accidiā. hec ceca est per
ignorantiā. surda p̄ indēnotionē. muta
p̄ recte locutōis carētiā. nuda p̄ virtutis
carētiā. s̄ sedet sup vacuo z nihilo. in-
cui⁹ dorso fert corp⁹ qd̄ corripit z eā
aggrauat. sub ei⁹ pedib⁹ infern⁹ i quē
pōt cadere. quā circūdāt hostes immu-
merabiles. intus vicia z p̄cupia. eē de-
monia. z circūquaq̄ mūdus. Que vi-
dēs apls ad Ro. vij. exclamant dicēs
Infelix ego hō qd̄ me libabit d̄ corpe
mortis h⁹. ḡra dei p̄ Iesū xpm̄ dñm
nrm̄. ¶ Quo ad secundū. cur tā diffi-
cile sit ad hūilitatē puenire. cū tā tota
nra nā ad illud inclinare videat. De q̄
Dēcurimus tracta. de hūilitate. tres
causas assignat. P̄mo illud p̄tingit ex
p̄p̄ia arduitate. q̄ dñs quāto ē ma-
gis ardua z p̄fecta. tāto ceteri parib⁹
est inaccessibilior nris viribus. z tāto

oportet eūz maiori conatu assurgere
ad eā. Scdo ex forti impulsu m̄tra ap-
petibilitate sui dñi vehementē p̄adicata
in nā rōnali. q̄ nō ē plena h̄vacua deo
z p̄p̄is ē inflata plena v̄tosa estimā-
tione suūp̄s. Altitudo em̄ p̄atis z
p̄sidenē z singularis p̄cellētē z nulli
subesse nulliusq̄ legib⁹ coartari. s̄ i oī
bus p̄p̄ia volūtate seq̄. hec se exhibet
mēt̄ tali vt qd̄dā dīnū eēt posse vt
qd̄dā q̄si gl̄ia dei. z iō ē difficillimū ra-
dices sup̄bie i tali medullit̄ inhsbitas
a se eradicare. Tercio ex eo q̄ cōtēpt⁹
sui p̄fert qd̄dā imaginē ineffabil̄ mortis
annihilatiōis z annullatiōis. z iō gra-
dē sui p̄tēptū horret hō sic sui annihila-
tione. Tm̄ em̄ se sentit hō esse vt iūē in
cordib⁹ altorū qm̄tū sentit se app̄ciari
ab eis. z sicut tñ se sentit hō viuē sibi
quātū sibi occurrit vt gl̄iosus z vt res
maḡ altior valor. Quātū aut̄ hōmō
app̄ciator fama tollit aut minuit z a
q̄ cordib⁹. tāntū a tot cordib⁹ sentit se
hō mortis annihilari. Cōtēptus etiā ad
dit vltra h̄ p̄sentis p̄culcatōis z deie-
ctionis z tāq̄ abominabil̄. z h̄ est qd̄dā
modo p̄l⁹ eē q̄ nihil. Nec ē cā tante
difficultatē ad tolerādū vt amādū grā-
dē p̄tēptū sui vel infantiā. z iō p̄fecta
humiliatio ē summū gen⁹ martirij. z
holocaustū apd̄ dei. Quo ad tertiū
dubitat. q̄ mōs hō veracit̄ se possit
reputare oib⁹ hoib⁹ iferiorē z vltiorē.
Exū. ibidē q̄ q̄ntupl̄. P̄mo cōpando
id qd̄ ē tibi. p̄mū ad alia fin q̄ sunt
opa dei. Tibi em̄ p̄p̄ia ē eē de nihilo
z tēdere i nihilo qm̄tū in te ē. z ea sunt
tibi p̄p̄ia. d̄ qd̄ dicit̄ ē circa p̄ncip̄iū
hui⁹ ca. Ea em̄ q̄ h̄nt rōnē entis z boni
sunt a deo ab ip̄o deo p̄ncip̄ia. Si
ergo h̄ mō cōpas te illis iufentes te in
infinitū vltiorē illis. Hanc viā docet
Anselm. Secunda viā pōit beatus
Aug. sup̄ illo Phil. ij. Supiores in-
uicē arbitrātes. dīc. Nō hoc debem⁹

estimarē ut estimare fingamur. h. vere
estimem? posse aliqd occultū eē i alio
quo nobis supior sit. et si bonū nrm q
ipso videmur supiores nō sit occultū.
Dic em̄ **Amb.** li. de v̄ginitate. Qd q-
dam plerūq habēt multa bona exte-
riora h̄ intus minora. Quidā vō hnt
paucā exteri? h̄ hnt multa occulta in-
teri? us. q̄ pualēt oibus illis. utpote al-
quis plugat? h̄z habitū martirij? v̄rū
tē sufficere ad sufferādūz martyriū q̄
aliqñ v̄go aliq nō h̄z. aut nō tm quāru
ali? **Jo Greg.** sup illud **Job.** Si sim-
plex fuero h̄ ipm ignorabit aia mea.
dicat. **Sēp** mīn? d̄z hō estimare dona
sua q̄z dona alteri? **Tertio** fit h̄ p forte
affectū et gustū suoz defectū. Sic em̄
patiēs dolorē dentiū estimat se h̄ alijs
pati. nō q̄ p rōnē videat dolorē suūz
eē maiore. h̄ q̄z intimi? et forti? dolorē
suū sentit q̄z alioz. Sic etiā in pposito
debet eē h̄ mō. **Paulus** doctor gētū
et vas electiōis. i. **Timoth.** i. dicit. se p̄i
mū et maximū oim pctōrūz. **Quarto**
pōt fieri cōpando illud qd tu reddis
deo respectu grarū qd deus tibi fecit
ad illud qd alē reddidit respectu eoz q̄ a
deo recepit. aut ad illud q̄ redderet si
tanta et talia sic ipse a deo recepisset.
Hoc mō br̄s **Frāsc.** dicebat se ma-
ximū pctōrūz oim. q̄ estimabat nō esse
ribaldū q̄ n̄ eēt gēior dō si tāta bñficia
grāz a deo accepiss̄ sic ipse acceperat
Quito mō fit ex p̄sideratiōe diuinorū
iudiciorūz. et nre variabilitatis. q̄z fm̄
Greg. xxv. moral. sup illud **Job.** xxxij
Cōteret mltos et innumerabiles et ali-
os stare faciet p̄ eis. dicit. **Sepe** p̄m-
git v̄r q̄ videtur stare hūano iudicio tā
in cōspectu dñi iudiciū faceat et q̄ hic
corā hoib? facit tā i p̄spectu diuini iu-
diciū stent. Et exēplificat d̄ **Juda** et ei?
apostulatu. et de latrone i cruce. Et ad-
ducit illud **Apoc.** iij. Tene qd habes
vt nemo accipiet coronā tuā. Et illud

1. Cor. x. Qui se estimat stare videat
ne cadat. Et q̄s fortasse illi qd despici-
m? tarde possit incipere. et vitā nostrā
feruētioribus studijs p̄ire. vt ibi etiā
tangit.

Capitulum. iij.

Secundū p̄ncipale de ignorantia
declaranū fuit. qñ ignorā-
tū p̄cm̄. quādo excusat a pctō
et qñ nō. **Pro** intellectu hui? noran-
dūz fm̄ **Tho.** et **Duran.** in. ij. dñ. xxij.
et **Tho.** i. ij. q. lxxvj. et fm̄ alios tā theo-
logos q̄ iuristas ac phos. q̄ q̄ntuplex
est ignorantia. **Prima** est ignorantia ele-
ctionis. et hec qdāmodo affectū pecca-
ti p̄seq̄. vt qñ ex p̄cupiscētia pcti quā
voluntas nō rep̄mit absorbēt iudiciū
rōnis in p̄ncipali opabili fm̄ q̄ dicit
vj. **Esai.** q̄ delectatio corrūpit existi-
mationē prudētis. et fm̄ hāc ignorantia
ois malus seu peccās dicit ignorantis
Seda dicit ignorantia cōcomitās. et
hec se h̄z ad actūz cōcomitativē. vt qñ
qd ignorās aliqd facit et nihilominus
faceret si nō ignoraret. et hec se h̄z p̄ acci-
dens ad actū. tō nec excusat p̄cm̄. nec
alleviat nec aggravat. **Signū** autē q̄
qd talē ignorantia habuerit ē. quz qd
nō penitet vel dolet post q̄ actū p̄fecit
aliquē. vt si qd inueniret florē. quē pu-
taret suū fuisse q̄ nō fuit su? et refuaret
eum et nihilomin? fuaret eū etiā si nō
putaret eū suū fuisse. **Sifr** si aliq̄s cre-
dens accedere ad vñā mulierē. accede-
ret ad alterā ad quā tñ accederet si eā
nō ignorasset. **Tertia** ē ignorantia iuincibi-
lis. videlicet eoz q̄ nō pōt qd sciret q̄
studio vinci nō pōt. talis ē i oib? q̄ nō
p̄fit v̄r rōne ad tps. vel sp̄. vt i pueris
minorētib? maniacis. demoniacis.
ebrijs et q̄ ignorant p̄mā rōe ex comesti-
one cicure v̄r iusq̄ant. ignorantia ḡt iuui-
cibilis. si fm̄ se fm̄ suā cām fuerit in-
uincibilis. excusat i toto. p̄z q̄ nō est
voluntaria aliq̄ mō. et tō nō ē nec fuit

Preceptum IX Capi. III

in pte alieni? ea repellere. ut in pue-
ris minoribus. **S**ed qd de hntib? igrā-
tia inuincibilē. qz i pte aufert vñ rōnis
hñ. qz i talib? excusat in tato vt i pue-
ris qz fm pte sūt dolcapaces z pcepti
dini. z i furiosis hñtib? lucida inuincibilis.
Et dñ norant. si fm se z fm suā cām
fuerit inuincibilis. pñt ebriū ex ebrieta-
te peccatē cui? ignorātia inuincibilis ē
fm se. qz tñc nō pōt iudicare qd agen-
dū sit vñ agēdū. tñ nō ē inuincibilis
fm suā cām qz potuit se nō iebriare et
ita nō ignorare. Et id nō ē oīno excusa-
tus a toto fm **T**ho. z multos. hñ a tato
si inebrietate aliū occidit vel simile fa-
cit. Si autē qd incidit in igrātia inuinci-
bilē. puta i puatōne vsus rōnis p op?
licitū. vt si p vigiliās z abstīnētiās alī
quis infans factus ē vñ ex debilitate
cōplexiōis vel ex sumptione cibi quē
nō tenebatur scire puatū vsu rōnis
tūc iterū excusat a toto. Si etiā qd in-
cidit igrātiā inuincibilē p opus p qd
venialit peccauit. etiā excusat a toto.
vt si feruor excessus pctm veniale fu-
it in vigilando. abstīnēdo. z in hñtib?
Si autē qd incidit in igrātiā inuinci-
bilē ex culpa sua mortali. adhuc excu-
sat fm multos a toto si saltē nullū hñ
vsu rōnis qñ actū facit. q alias esset
pctm. puta si occidit. Et hñ opitio ē p-
babiliōr z vñor. **A**ug. z **A**mb. z **A**ay.
eē videt. **D**ibus tñ talib? si liberati fu-
erint ē pñia iponēda hñ leuioz qz si fa-
ni talia cōmississent. vt ps. xv. q. j. si qd
Et hñ sit ad cautelā. z ne disciplina ec-
clesie defera. Cui psonat pbs. ij. et hñ.
vbi dñt qz ebrius meret duplices ma-
ledictiōes. Et. iij. politic. iubet tales
ebrios plus alijs puniri. nō q pctm sit
grau? hñ qz talia sūt frequēti? z pñius
Tho. excipe videt ebriūz vbi s. j. ij. q.
lxxvj. Et forte sic ē ebriū dictū ē q ad
culpā. si ē de isto qui ex culpa sua
grauē efficeret demoniacus. vel furi-

bundus. vt sit interdū p maledictiōes
z iras. qz tales in isania aliqd faciētes
alias illicitū nō in toto. hñ excusarent
in tato. **D**icit **T**ho. j. ij. q. lxxvj. ar. iij. Si
eēt talis igrātia qz totalit excluderet
vsu rōnis oīno a pctō excusaret. sic
ptz in furiosis amētib? hec ibi. **P**er
talē etiāz igrātiā inuincibilē excusat
fm **V**ricū iste q in aliq agēdo dubio
magis pños pñulit. de q nullā auto-
ritatē expñsam habet vñ ita sit vñ nō
dūmō former sibi bonā pñciāz postqz
magis pños pñulit. z si res alit se hñ
qz ipse sentit excusat. qz fecit qd potu-
it. de? autē nihil impossibile requit ab
hoie. **D**icit etiā **G**uil. sup **A**ay. qz i ha-
bētib? vsu rōnis q ad ea sine qd? nō
eē salus. nulla ē igrātia inuincibil? sim-
plicis z oīno. qz si nō inueniret hoīem
a q doceret vñcio doceret eū. nisi sta-
ret p ipm. **Q**uarta ē igrātia vñ-
uersalis fm pños. z fm iuristas dicit
igrātia iur. videt eoz qz qd scire tene-
tur. vt patuit circa pñcipiū pcedēt. ca.
in septē sciēdis. **U**nus em scire tenet
qd alter nō. vt ibidē dictū est. qñ talitū
igrātia directe z p se ē volūtaria seu af-
fectata. vt si qd aliqd sua spōre nesciat
vt liberi? peccet. hñ igrātia i nullo ex-
cusat. hñ est spāle pctm z actū aggrauat
qz auget volūtariū z p pñequēs pctm.
Ex intētiōne em volūtatis ad peccan-
dū puenit. q aliq vult subire igrā-
tie dānū pñter libertatē peccādi. **D**i-
stinguunt vñtū ibi aliq de igrātia
affectata. qd pōt haberi duplicis. **P**ri-
mo cū igrātia tētiōis. vt cum qd
tenet ad aliqd. hñ nescit an teneat vel
nō. Et hñ excusat aliqñter licz modicū
Et illa fuit in **P**aulo. j. **T**imoth. p.
Misericordiā cōsecut? suz qz ignorās
feci in incrudelitate. vt de se dñt. **N**llo
mō pōt haberi cū pñciētia tētiōis hec
in nullo excusat hñ dānat. **U**nde **P**s.
Noluit intelligere vt bñ ageret. **Q**uā

do de talis ignorantia que est causa peccati.
non est directe voluntaria seu affectata.
sed indirecte vel per accidens que dicitur sim-
plex ignorantia. puta cum quis propter la-
borem vel propter alias occupationes ne-
gligit illud addiscere per quod a peccato re-
trahatur. talis enim negligentia facit ipsam
ignorantiam esse voluntariam et per consequens
modo sit eorum que quis scire tenetur et potest.
talis ignorantia non totaliter excusat a
peccato. Similiter cum aliquis non vult labo-
rare in studio. vel negligit discere vel
querere vel sermonem audire. ex quo se
quiritur enim ignorare. Vel cum aliquis
vult bibere vinum immoderate. ex quo
sequitur cum inebriari et discretionem ca-
rere. talis ignorantia diminuit voluntari-
um secundum Thomam. et per consequens peccatum. et sic
non excusat a toto sed a tanto. Cum enim
aliquid non cognoscitur esse peccatum. non potest
dictum quod voluntas directe et per se feratur
in peccatum. sed per accidens. unde est ibi minor
contemptus. et per consequens minus peccatum.

¶ Quidam igitur de ignorantia iuris que ad-
leuitate et gravitate ponitur gradus ta-
les. Primum sunt quidam que habent igno-
rantiam simplicem talem que ignoratur que tenetur
scire sed laboratur ut sciatur. Et hec habetur
aut sine transgressionem legis. et tunc est
pena peccati tantum. Aut cum transgressionem. et
hec non excusat a toto sed ut multum. quia
invincibilis est ut nunc. licet non simpli-
citer. et sic sunt duo gradus. Alii sunt
habentes ignorantiam crassam. vel supinam
que ignorare negligunt scire cum possint. sed
sunt indifferentes ad utrumlibet. et hec mi-
nus excusat. Exemplum istorum trium de illo
que nescit claudere in infirmitatem esse peccatum
bitum. vel non esse ducenda in infirmitatem
quam polluit per adulterium. Alii sunt que ha-
bent ignorantiam affectatam sine conscientia ten-
tionis. ut paulus. et hec minus excusat
quam tertia. Alii vero habent affectatam cum
conscientia tenionis. et ista in nullo ex-
cusat sed omnino damnatur. et sic sunt quinque

gradus. Quinta est ignorantia parti-
cularis dicta a philosophis. haec a iuristis dicitur
facti que est ignorantia particularium cir-
cūstantiarum in actu. Exemplum gratia. in illo
syllogismo. Nullus pater est peccator.
iste pater est. igitur iste. ignorantia ma-
ioris esset ignorantia iuris sine consuetudine
salis. haec ignorantia minoris esset ignora-
ntia facti sine particularis. Similiter
ignorantia particularis sine facti est. ut
si nescis hanc rem quam tollis esse alienam.
vel nescis hanc mulierem tuam. Hec distin-
guendum est. quia aut ibi est adhibita et per
missa debita diligentia. et datur opera rel-
licite. tunc ignorantia facti omnino excu-
sat. quia talis ignorantia est causa facti talis
ter quod si sciret hanc circumstantiam in pec-
catis trahentem non faceret actum. cuius si-
gnum est quod postea dolet. quando intelligit
peccatum. Hec inquam excusat a toto
Jacob qui cognovit Rachel. eam pro
Rachel in quam solus consenserat. Si autem
rem non est adhibita debita diligentia
licet aliqualis adhibita sit. vel non datur
opera rei licite. hec non excusat a toto. sed a
tanto potest tamen plus et minus alleviare. si
non fuerit directe affectata. unde non excu-
satur in toto Iameth qui occidit Cain.
putans se feram occidere. Si autem nulla
adhibita est diligentia. tunc in nullo excu-
sat. De ignorantia ponitur cancellari. vii.
regulas in floribus regularum moralium.
Prima Ea que tibi precepit deus cogitare
semper. Ad quod quilibet obligatur scire illud
absque cuius notitia non potest cultare
peccatum. Secunda Culpabilis ignorantia
iuris divini non cadit in faciem illud
quod in se est. Ad est. quia spiritus sanctus
tale hominem de necessariis ad salutem
vires suas excedunt docere immediate
paratus est. Tertia ignorantia in vincibilis
excusat in eis preteritis que sunt facti.
non autem crassa vel supina que preteritis ex ne-
gligentia sciendi vel faciendi quod in se est.
Dicitur autem in vincibilis non quando possit

Preceptum IX Cap. III

vinci. aut q ex ea necesse sit tunc opari
qz operas sufficiēter fini casus even-
tū diligētia appositū sciēdi illud qd
nescit. **Quarta.** Ignorātia iuris hū-
mā sufficiēter pūlgatū. nō liberat sub-
ditos a pena in foro exteriori. licet fre-
quēter quo ad deū excuset a culpa qd
dam ignorātes. **Quinta.** nō qlibet te-
net scire de quolibet pctō morali an
sit tale. licet expediat illud inquirere.
et scire iuxta viū salutis qvires. et statu
et plus ecclesiasticos q laicos. Et inf
ecclesiasticos plati ex officio tenet q
sint parati omni pōcētū reddere rōez
de ea q in eis est fides spe. **Sexta.** nul-
li facienti qd in se ē hoc ē hū vident do-
nis dei tā habitis. de talē hoiez parus
est docere in necessarijs ad salutē sine
sint illa credēda sine opanda. **Septia.**
Demovēs rōne diu ab ignorātia pū-
ciploz moraliū excusat. qz forte mo-
rālā ad cōsiderādū apponere vas hz.
¶ Cācel. Dubitat hic pmo de emen-
te rem aliquā furtivā vel raptā vel pdi-
tam quā ignorat ē talē. vel a pōvicio-
sam sūt. **¶ R. h. Ray.** Qui sciebāt vel p-
babiliter credebāt ē de iusto simplr.
nō tenet ad restitutionē in aliquo du-
rante. s. bona fide qm ad illos qui
credebāt. Qui vero temere credebāt
vel ignorabant ignorātia crassa vel su-
pina vel ex negligētia vel propter fatuā
simplicitatē nūbil sup hoc cogitabāt.
tenent ad restitutionē. Dicis aut igno-
rātia crassa vel supina p methaphoram
hois crassi vel supini. qui nō videt etiā
ea q corā eo sunt. qz nullā diligentiam
facere vult. Sic q publicaz manifesta
se dicit īgnare. ei etiā non facile credit.
xvi. dis. qd dicitis. **Exēpli gfa** Igno-
rātia crassam et supinā haberet q eme-
ret rem spoliataz ab eo q spoliavit in
bello iusto taliter q audiret omēs vi-
cinos. vel p maiorē pte vel etiā paucio-
res h sapiēiores audierat dicere il-

lud bellum ē iustum et ptra deum vel
forte quia ecclesia prohibebat vel excō-
municabat publice auctorez et partici-
ceps illius belli. talis teneret ad resti-
tutionē. qui em de tali vel simili furto
vel rapina emerit in iudicio aie nō ex-
cusat sine dicāt se habuisse īgnātia iu-
ris sine facti. sine ignorātia crassa. Si
vero scivēditore iuste vel ex iusto bel-
lo habuisse. licet pōt emere. nec tenet
ad restitutōz si etiā nesciebat de iusto
bello ēē h credebāt p babiliter. nā oēs
vicini sui vel maior pōvel ad min⁹ sapi-
entes ita credebāt. put ipivēditore vi-
debat. ipe nō tenet restituere durante
hac bona fide. S; si postea sciat rem
ēē de rapina d; restituere i foro pnia
li tenebit sibi vēditore ad interesse. si nū-
est Ray. Si dō emit bona fide. s. volū-
tate restituēdi. tūc postq pperit rem
fuisse viciosa. pōt retinere expēsas qz
exis in bona fide fecit circa rem pfer-
uādā vel mellozādā. et nō tenet de fru-
ctib⁹ p bone fidei pceptis. Tenet tū
de fructib⁹ illi qui nō essent adhuc con-
sumpti extaret ex q icipit habere ma-
lam fidē. **¶ Concordat Hosti.** **¶ Dicitur et**
¶ Guil. Et si durante bona fide res pe-
riit. nō tenet. qz nō erat in mora. Sūt
si alienavit eā. qz nō dolo desijt possi-
dere. S; nunqd ille q emit bona fide
scilicet credens rem non ēē furtivam
si postea inueniat rem esse alienā pōt
petere a dño pciū. **¶ R. h. Bartho.** pisa-
nus in sūma. Certe nō. **¶ C. de fur. l. i. c.**
¶ uillē. h agat ptra vēditore. **¶ Dubitat**
¶ vix ignorātes excusent p ignorātiā
a statutis ordinariū. **¶ R. h. q** igno-
rantes non excusantur cōmuniter lo-
quēdo a statutis et observantiā legum
nisi sicut dicitū est supra. distinguēdo
de ignorātia iuris et facti. h tū a senten-
tijs platis p statuta ordinariū excu-
sant ignorātes. qz nō ligant illis nisi
eoz ignorātia fuerit crassa vel supia

li. vi. de cōst. vt aīaz. **Q**uo ad tertiū
pncipale nōndū. q̄ q̄uis peccātes ex
ignorātia nō sp̄ grauissime peccant. tñ
p̄culosevalde peccāt. q̄ q̄ nescit mor-
bū nō q̄rit remediū. **I**ō sup̄ illo Ro.
.ij. Ignorās qm̄ benignitas dei ad pe-
nitētiā te adducit. dīc̄ glo. z est Amb.
Grauissime peccas. i. p̄culosissime si
Ignorās. **S**z dubitat p̄mōv̄ veniat
quis in ignorātiā. Rñ. q̄ cause eius
sunt plures. **O**na est nālis hebetudo
intellect̄. h̄ illa ē pena nō culpa. tales
ignorantīā h̄nt mīnorēnesz pueri. de
quib⁹ dñs ait ad Jonā. **J**one vii. Tu
doles sup̄ edera in qua nō laborasti.
neq̄ fecisti ut cresceret que subvna no-
cte nata est. z subvna nocte perijt. Et
ego non parca r̄in̄ue civitati magne
in q̄ sunt plus q̄. cxx. milia hoīm. qui
nesciūt qd sit inter dextrā z sinistram
suāz lumēta mltā. **A**lia est incōsidera-
tio z negligētia discēdi. **E**sa. xxvi. Im-
p̄ius non discet facere iusticiā in terra
sanctor̄ in q̄ gessit nō videbit gloriāz
dñi. **T**ertiā ē passionū sensibiliū p̄tur-
batio. **V**n̄ fm̄ p̄m. j. eth. iuvenes et
passionū insēcutores nō sunt bone sci-
entīe moralis auditores. **Q**uarta est
affectioz cura nimia de bonis trāsire
rijs. **C**ōtra q̄ **M**atth. vi. **P**rimū q̄rite
regnū celoz iusticiā ei⁹. **Q**uinta ē cu-
ra carnis i desiderijs p̄ crapulāz ebrie-
tatē. p̄ra aplm̄. q̄ talia vias imagina-
tūez fantastice obrurāt z obnubilāt.
vt in nabal paruit ebrio. q̄ fuisse legīt
vtr̄ maliciosus dur⁹ z pessim⁹. z scdm̄
nomē suū stult⁹ ē. z stulticia sua cū eo
est ait vxor sua **A**bigail prudētissima
j. **R**eg. xx. **D**ubitat scdo. **C**uz o-
missio sciēdi sit p̄ctm̄. peccat ne sp̄ hō
q̄dīu ignorat id ad qd sciēdū tenet. et
si nō sp̄. qm̄ q̄ z qm̄ nō peccat ignorās?
Rñ. **T**ho. **P**receptū affirmatiuū cui
omissio opponit obligat sp̄ h̄ nō pro
semp. z iō oīs illa omissio p̄ illo tēpo-

re est p̄ctm̄ in actu in quo qd p̄ prece-
ptum obligat z quonies illud tēp⁹ rei-
terat. totiens p̄ctm̄ multiplicat. **E**x q̄
p̄z q̄ ille q̄ p̄cipit se ignorasse in cōfes-
sione. d̄z dicere diuturnitatē tēporis.
p̄ qd ignorātia stetit. **D**ubitat tertiō
quō qd possit delere ignorātiā p̄ pe-
nitentiā cū ignoret se ignorare. **R**ñ. q̄
postq̄ qd fecit diligentiā discutiendo
consciā suā modis sup̄ratis. p̄ce-
pto. iij. de cōf̄t̄ōe. d̄z etiā in generali
dolere de ignorātiā si aliqua haberet
p̄ctā ignorāte. q̄ p̄s. dicit. **D**elicta qd
itelligit ab occultis meis zc. z tūc igno-
rantīā inq̄tum est p̄ctm̄ p̄ p̄niam quo
ad reatu⁹ deletur. manet tñ ignorātia
actu. q̄ qm̄ desinit eē voluntaria desi-
nit eē p̄ctm̄. nō tamē desinit eē simpli-
citer. **D**e hoc habes. iij. p̄cepto. ca. de
cōf̄t̄ōe. **D**ubitat quib⁹ modis qd
possit ignorāte vitium exire. **R**ñ. fm̄
Chriso. sup̄ **M**atth. omel. xxxix. p̄ q̄-
tuor. **Q**ui em̄ posse suū faceret ad sci-
endū differētiā virtutū z victor hic p̄i-
mo deū p̄ isto oraret. **V**n̄ **J**acob. j. **S**i
quis indiget sapientia postulet a deo
qui dat oībus affluenter. z nō improp-
perat z dabit ei. **S**cdo libens legeret
vel audiret verba diuina de necessarijs
docētia. **I**ō. ij. **T**imō. ij. **I**ntellige. id
est. inrus lege q̄ dico. dabit em̄ tibi do-
minus in oībus intellectu. **T**ertio que
scit eē bona faceret z mala dimitteret
moralia. q̄ fm̄ **G**regl. **N**ō est dign⁹
dandis q̄ nō ē grat⁹ de donis. fm̄ illō
p̄s. **I**nitiū sapie timor dñi. Et si mor-
taliter peccaret statim deberet penite-
re. qd q̄rtū pōt eē requisitū. **V**n̄ fm̄ eun-
dem **G**regl. **P**ctm̄ qd per penitētiāz
nō delet. mox i aliud suo pondere tra-
hit. **P**ctm̄ em̄ cecatz obduratōne me-
ret. **V**n̄ p̄s. **I**ntellēctū tibi dabo z in-
struam te i via hac qua gradieris. **P**re-
sertim tu⁹ sū ego. da mihi intellēctū vt
discā mādāta tua. **Q**uarto in dubijs

bonorum et malorum sibi non consideret. Et
dei sacerdotes prudentes et timoratos
quereret Christi exemplo Luc. ij. qui
etiam sedes in medio doctorum primo in
terrogabat. Et Pauli et Thanas accen
sit. Et Cornelii Petrum. De hac matre
ria habes. S. pcepto. l. ij. c. viij. F. G.
¶ Dubitat quarto cum negligentia sit
causa ignorantie. quoniam negligentia sit peccatum
mortale. et quoniam non. R. n. fin. Tho. ij. ij. q.
liij. ar. liij. negligentia puenit ex quodam
remissione voluntatis. per quam pringit quod
ratio non sollicitat ut perficiat ea que debe
ret vel eo modo quo deberet. Potest
autem dupliciter contingere quod negligentia
sit peccatum mortale. Uno modo ex parte eius
quod premititur per negligentiam. quod quidem
si sit de necessitate salutis siue sit actus
siue sit circumstantia est peccatum mortale.
Alio modo ex parte cause. Si enim volun
tas intus sit remissa circa ea que sunt dei
vel totaliter a charitate dei deficiat. ta
lis negligentia est peccatum mortale. et hoc
sepe pringit quando negligentia sedet
ex precepto. In Prover. xij. Qui ne
gligit precepta sua mortificabit. Alioquin si
negligentia persistat in premissione ali
cuius actus vel circumstantie que non sit de
necessitate salutis. nec hoc fiat ex co
ceptu sed ex alio defectu feruoris que
impedit interdum per aliquod veniale peccatum
tunc negligentia non est peccatum mortale sed
veniale. hec Tho. **¶** Quid autem mala sit
sit negligentia et tepiditas etiam que est ve
niale peccatum ostendit Bernardus. in sermo
ne de ascensione domini. dicens. Per
niciosa nimis et molesta tepiditas. In
ferno enim prima. et umbra mortis su
re censet. Sana est videre homines pu
sillanimes et remissos deficientes sub
one. et virgarum calcaribus indigentes. que
brenis et rara spunctio. aialis cogita
tio. tepida conuersatio. obediencia sine
deuotione. sermo sine circumspetione. oratio
sine cordis intentione. locutio sine edo

ficatioe. q̄s deniq̄ vt vldem⁹ vix gehē
ne met⁹ inhihet. vix pudor cohibet.
vix frenat rō. vix disciplina coeracet.
Et hmoi si dñi ita pmanerint aut op
primunt sub onere ⁊ succubūt. aut q̄
dāmodo in inferno sunt vt nūq̄ ad ple
nū respicerēt ī lūmie miserationū dñi
nō in libertate spūs q̄ sola facit iugū
suauet onus leue. **I**nde aut pñiciosa
tepiditas manat. q̄ volūtas cor nō
dum purgata est. nec bonū sibi volūt
nec nouerit a p̄p̄ia cūpiscētia abstra
cti ⁊ illecti. **I**mat em̄ cū carne sua ter
renas consolacionulas in vbo signo
vel facto. ⁊ si hec interrūpūt aliqñ. nō
tñ penitus rūpūt. **H**inc ē q̄ raro af
fectiones suas dirigūt in deū. ⁊ coruz
cōpunctio nō p̄mua s̄ horaria ē. **I**m
pleri aut miserationib⁹ dñi aia hmoi
nō pōt. **E**t quāto magis illis euacu
bit. t̄āto magis istis implebit. vñ si for
te magis p̄bas. nūq̄ iste illis miseri
poterint. nō em̄ spūs ⁊ caro. ignis ⁊ te
piditas in vno domicillo cōmorant.
p̄ferim cum tepiditas dño sole arvo
mitū p̄uocare. hec **B**ernhardus.

Capitulum. iij.

Capitulum. iij.
Scripsit de ignorantia pmissis. declarandum est preceptum nonu. Non concupisces uxorem proximi tui. Et suo modo est intelligendum qd nec femina concupiscat viz alienum. Et ponit Exodi. xx. et Deut. v. Circa que tria principaliter sunt videnda. Primo intellectus huius mandati. Secundo ad quod actus se extendat ambitus huius mandati. Tercio conspicuosum sit delectabilis imorari. **Q**uarto ad primi intellectum. notandum primo qd peccatum inierius in volutate dei peccatis cordis. et peccatum exterius dei peccatum operis. et quasi ista scilicet peccata cordis et operis coniunguntur. tunc sunt sic unum peccatum. ut determinat. ij. Sen. dist. xliij. tunc etiam uno precepto prohibentur. ut dicunt doctores. iij.

Sess. circa diss. vlt. Cum aut peccator
 in corde solū non pueniēdo ad actū
 exteriorē ppter aliquod impedimētū
 forte. tūc peccatū cordis separatur a
 peccato opīs et recipit specialē phibi-
 tionem. Ad ppositū igit concupiscē-
 tia mulieris aliene ad venerea pōt du-
 pliciter p̄siderari. Uno mō p̄t ex ea
 causari et oriri exterior actus mechādī.
 et tūc phibet eadē phibitiōe cū exte-
 riori actu. sexto mādato. Non mecha-
 beris. Alio mō p̄siderat inq̄ntū ex ipsa
 p̄cupia nō sequit act⁹ exterior. q̄ for-
 te impedit. ne q̄s putaret h̄ desiderū
 nō eē p̄c̄m. debuit sp̄ale p̄ceptū. vide-
 licet nonū dari. Vñ sicut p̄ p̄ceptū se-
 xtu. Nō mechaberis. phibet om̄s
 vsus illicit⁹ mēbroꝝ exteriorꝝ ad vene-
 rea. Sic p̄ illud nonū. Nō concupisce-
 rozē p̄imi tui phibet oīs illicita cō-
 cupia venereoz turpiū. q̄ cōp̄tū ē ex
 vehemēti imaginatione venereoz si-
 ne actu exteriori. vñ dicit Aug. semen
 defluxisse i vigilis. qd̄ est p̄ naturā pec-
 care. et p̄c̄m mutū vulgarit. **S**ecūdo
 nōndū fm̄ Tho. i. ij. q. xxx. q̄ p̄cupia
 p̄p̄e loq̄ndo ē passio q̄daz appetitus
 sensitīui. Est em̄ in sensu appetitio ali-
 cuius delectabilis sensualis absentis
 Et q̄ntū ad p̄positū sufficit h̄mōi p̄cu-
 piscētia ē duplex. Una carnis scz ap-
 petitio delectabilī fm̄ tactū. vt surue-
 nere. Alia oculorū. videlz appetitio
 tpaliū bonoz quātū ad possessionē et
 vsum vilitatē eoz. **S**ecūda p̄tinet ad vl-
 timū p̄ceptū. **P**ria ad p̄m. **T**ertio
 nōndū q̄ p̄ria p̄cupia dī p̄cupia carnis
 Et trip̄t accipit fm̄ tres ei⁹ mor⁹ p̄n-
 cipales in ḡne. Quidā nullū sūt p̄c̄m
 Alij sūt veniale. Tertij mortale. **P**ria
 p̄mo aliq̄ dicūt p̄m mor⁹ isti⁹ p̄cupie
 carnis. et sūt tales q̄ p̄sūt i fra liuitet
 nature vñ sensualitatē. sic q̄ nullo mō
 dependēt a voluntate. et tunc nullum
 p̄c̄m sunt. **E**xēpli gr̄a. **F**ūt em̄ aliq̄

motus quidā nāles in carne sequētes
 cōditionē naturalīū qualitātū q̄s fre-
 quēter nec sensus apprehēdit nec h̄o
 aduertit nec delectat. et tales ullo mō
 sunt p̄c̄a. h̄ aliq̄i seq̄la p̄c̄i. fm̄ Tho.
Vt cū q̄s ordiāte comedit et calefact⁹
 mouet sine imaginatione alicui⁹ ve-
 neret. **F**it etiā aliq̄i ex fomite motus
 quidā titillatiōis i carne ad libidīnē. i.
 ad carnalē p̄cupiāz quā titillatiōē ap-
 prehēdit sensus. et dicit mor⁹ ille p̄p̄e
 titillatiōis fm̄ Henricū de gandano
 q̄dli. vj. **E**t est talis motus ipsa sensitī-
 ua apprehensio delectabilis. vñ delecta-
 tio i apprehenso. **E**t si ille mor⁹ totalit̄
 pueniat voluntatē. ita q̄ voluntas nō de-
 lectat i eo. nec manet. nec rō aduertit
 eū. et sic fm̄ Bonauent. videt veniale.
Sed fm̄ aliq̄s adhuc nullū ē p̄c̄m. q̄
 nihil est p̄c̄m nisi inq̄ntū est aliquo
 mō voluntariū. fm̄ Aug. **E**t fm̄ eun-
 dem. **N**ō est in p̄tate n̄ra ea libere re-
 spūere vel acceptare. **S**ic p̄tingit ali-
 q̄i hōiem inspicere mulierē. audire vñ
 tāgere eā vel de ea cogitare et sine cul-
 pa. et tū ad h̄mōi aspectū auditiū. tactū
 vel cogitationē mox seq̄t et nāliū i ap-
 petitū ei⁹ sensitīuo p̄cupia q̄daz de-
 lectatio vñ mor⁹ desiderij ad p̄sequēdū
 illud ope respectu eiusdē mulieris. q̄
 cōcupia dicit̄ passio et p̄m̄us mor⁹. et
 talis cū sic totalit̄ puenit rōnis actūz.
 nec ē p̄c̄m mortale rōne p̄dicta. q̄ nō
 est i p̄tate n̄ra q̄ afficiamur vel nō sen-
 sualiter. **E**t oēs p̄fati p̄cupie mor⁹ ol-
 cunt p̄m̄. **V**ñ Aug. li. ij. de nup. et cō-
 cupiscētijs. **C**ōcupia nō ē p̄c̄m q̄i ad
 illicita opa nō p̄sentit. qd̄ intelligēdūz
 est q̄i voluntas nullaten⁹ p̄sentit. **S**e-
 cūdo sunt aliq̄ mor⁹ cōcupie carnis q̄
 p̄c̄a venialia sunt. vt p̄z in p̄o exē-
 plo. postq̄ h̄o h̄mōi cōcupiscētiā taz
 in animo orit̄ p̄cipit aliq̄l rōne et volū-
 tas mouet motu delectatiōis cōdele-
 ctando appetitū sensitīuo. aut si mo-

Preceptum IX Cap. IIII

nerur motu in delectationē. aut quan-
do mouet desiderio pſensus surrepti-
tij ad pſequendā illud in op^o. licet in
nullū horū dictorū deliberare et plene
cōsentiat. s; pmitit pſcupiscētiā in aio
ortā morari cū quadā morosa delecta-
tione. sine tñ pſensu volūtatis delibera-
to et pleno in op^o. aut in delectationē.
In istis sit pſcū veniale. nisi q̄s cōsen-
tiet interpretatiue. De hoc statim dice-
tur. q; impurat negligētē volūtatis q̄
non phibet nec excludit pſata. sed ne-
gligenter pmitit in aio morari h mōi
concupiscētiā ad mortale pſcū incli-
nantē. Tertio modo sunt alij motus.
qui dicuntur concupia carnis. et tūc ac-
cipit pſcupia carnis pvolūtāt/ delibe-
ratino pſensu. Qñ em̄ consequitur in
voluntate deliberatiōis cōsensus in
opis venerēū phibitū sexto pcepto. It-
cet nūq̄ egrediat in opus vel etia; qñ
pſensit in pſati opis delectationē. vere
vel interpretatiue. qui pſensus dicit cō-
sensus in morosam delectationē. tūc
ille cōsensus est pſcū mortale. Et ista
prohibentur pſcū isto nono pcepto.
Pbi nōndū fin Tho. q. de veritate
.q. xv. Et bonauē. sup. ij. dis. xiiij. q. an-
teq̄ quis pſgrediat in op^o venerēū. se-
xto pcepto phibitū. sc; nō mechabe-
ris. v; anteq̄ pſentiat in opus tale. po-
test quis peccare mortalit̄ triplici con-
sensu pſra hoc nonū pceptū pſenti-
endo in venerēa morose. Vnus pſen-
sus vocat̄ interpretatiuus. Alter expſ
sus seu verus in delectationē. Tertius
in opus nefarium si posset. Que de-
clarat Bonauē. vbi pſus sic. Et sumi-
tur ab Aug. originaliter. li. xij. de tri-
ni. et a magro dis. pſata. Vñ pſgressus
venariōis delectatōis dicit Bonauē.
talis est. Primo em̄ delectabile offert
sine pſcipit. Secūdo vero delectatio ad-
uertit̄. Tertio in id ad qd trahit de-
lectatio consentit vel dissentit. Dele-

ctabile pſcipe ē sensualitatis. delectati-
onē aduertere. est inferioris partis ra-
tionis q̄ interiores mot^o et affect^o habz
disiudicare et cognoscere. hoc em̄ non
est potētē sensitīue. diffinire aut an
sit amplectendū an respuendū ē sup-
oris pris rōnis in q̄ residet autoritas
iudicarie potestatis. Contingit autē
delectari ad apprehensionē delectabi-
lis ante aduertitionē delectatōis. et hoc
est sensualitatis. et absq; dubio ē venia-
le peccatū. Contingit iterū delectari
post apprehensionem delectabilis. et
post delectationis pceptionē ante ple-
nū consensum et deliberationē. et hoc
est inferioris partis rōnis. et ē aliquan-
do mortale. aliquando veniale. et tunc
dicitur comedere sola mulier. Contingit
iterum tertio delectari post appre-
hensionem delectabilis et aduertitionē
delectationis. et post plenū consensum
deliberationis. et tunc dicit comedere
vir. et tūc est mortale peccatū. In his
generibus peccatorū quorū actus sunt
in phibitōe ppter plenū pſensum et de-
ordinationē. Vñ cū tentatio inchoat
a sensualitate. planū ē ēē veniale. Cū
cōsumatur in supiori parte rōnis. pla-
num est ēē mortale pſcū. Cū vō sola
mulier comedit pſcū ēē mortale vel ve-
niale. s; difficile est discernere quando
sit mortale vel veniale. Potest tamen
hoc modo discerni. q; cū pſcipit de-
lectatio. aut statim repellit aut retinet.
Si statim repellit. tūc lenē ē pſcū. si
vō retinet. hoc pſcū ēē tripliciter. Vel
quia placet ipsa delectatio et opis con-
summatio ita q̄ adest vplūtas facien-
di in cogitatōe. et etiam in ope si facul-
tas adesset. et tūc est ibi plenus consen-
sus et peccatū mortale simul concur-
rentē viri et mulieris comestione. Vel
q; placet delectatio. s; tñ displicet pſcū
cōsummatio. et tūc ē pſensus semiplen^o
et dicit māducare mulier nihilomin^o

tamen peccat mortaliter. cū in istā delectationē cōsentit. **¶** Del q̄vtrūq; displicet. s. ip̄a interior delectatio et op̄is cōsummatio. tūc aut aduertit piculū. aut nō aduertit. Si nō aduertit piculū delectatiōis nec repellit eā peccat. s. nō mortalit. grani⁹ tū peccat q̄ si statim mulier repulisset. Si aut aduertit piculū. et delectationē istā nō repellit. s. mentē in talib⁹ cogitatiōib⁹ reuoluit. et tunc dicunt magistri q̄ peccat mortalit. q̄ quis etiā ibi nō sit cōsensu verus. est tū ibi p̄sensu interpretatiuus. et comedit sola mulier. nihilominus tū illud p̄ctm̄ imputat viro. q̄ cū eā cōpescere debuisset tenere. nō tū cōpescuit. Hoc tū q̄ nūcyltmo dicū est nō ē vsq; quaq; certū. **¶** Negat em̄ alii q̄ ē mortale in negligētia reprimēdi vbi ē displicētia. Quis quis piculū aduertat. S. tū securioria tenēda ē. quicqd sit reueritas. Et si alicui hoc contingat. sanū est p̄siliū q̄ de ipso vt de mortali peniteat. In dubijs em̄ securioria eligēda ē. Et nota q̄ nō de quacūq; delectatiōe loq̄mur. vtpore de ip̄a qua quis delectat cogitādo de pulcritudine mulieris. s. de ista q̄ confurgit ex delectatiōe illi⁹ op̄is nefarii. **¶** Bona. Sanctus Tho. q. de veritate vbi p̄us etiā sic dicit. Simpliciter cōcedimus p̄sensū in delectationē fornicationis vlt̄ alteri⁹ p̄cti mortalis ē peccatū mortale. Ex q̄ etiā sequit q̄ quicqd hō agit ex p̄sensu tal delectatiōis ad hō vt hōi delectationē nuriat vel teneat. sicut sunt turpes tactus. act⁹. et libi dinosa oscula. vel aliqd hōi. totū est mortale p̄ctm̄. **¶** Idez dicit. j. ij. q. lxxij. ar. viij. Et itez vbi p̄us de veritate declarat qd sit cōsensu interpretatiuus sic dicit. Ante q̄ rō delectationē ppendat aut no cumentū ip̄i⁹. nō h̄z interpretatiuū p̄sensum etiā si nō resistat. s. q̄i tam perpendit ratio delectatiōe insur

genter de nocturno consequēte. vtpore cū p̄cipit hō totaliter se p̄ hōi delectationem in p̄ctm̄ inclinari. et in p̄ceptis rueri. nisi expresse resistat. vlt̄ de p̄sentire. et tūc p̄ctm̄ ad rōnez trāsfert. vt p̄ actū eius. q̄ agere. et nō agere. cū quis agere d̄z. ad genus act⁹ reducunt fm̄ q̄ p̄ctm̄ omisiōis ad peccatū p̄missiōis reducit. **¶** Ibi Cācellarius nouus dat q̄tuor regulas de talibus et alijs s̄sibus. Prima ē. Nullū est p̄ctm̄ mortale actuale absq; p̄sensu libero rōnis vero vel interpretatiuo. In interpretatiuū p̄sensum tūc ē dicim⁹ d̄z habuit ratio tēpus sufficiēs deliberādi et refugēdi ea circa q̄ vitanda ē p̄uigil tenebat. qualiter dicit lex forensis. Qui tacet p̄sentire videt. dum videt licet repugnare deberet. **¶** Secūda Cōsensu in delectationē luxurie circa oblectum sibi p̄hibitō. ē mortale p̄ctm̄. siue sit in cogitatiōe. siue in verbis. aut in visu. aut in tactu. aut nutib⁹. aut in opatione. **¶** Nobrem familiaritas magna hoim carnaliū. p̄sertim ad nutus quātūcūq; sint eiusdē generis aut sex⁹ diuerse etatis. piculo prima ē. s̄oq; vitanda ē. **¶** Tertia. Hō qui tenet rep̄mere illecebrā anteq̄ sit mortalis p̄mo q̄ omisit rep̄mere et curare ei imputabitur ad culpā mortale in p̄mo instanti nō ē ḡer esse p̄cti mortali et ante nūq̄ fuit verū dicere. iste mortaliter omisit. **¶** Quarta. nullū desiderū rei illiciti factū t̄mmodo sub p̄ditione actuali vlt̄ habituali adhibita ē de se mortale delictū. p̄ accūs tū p̄pter appetit⁹ sensualis cōmōtionē nimiam qua scienter dimittit inualescere. ex talis desiderij p̄nuatōe libera pōt ip̄m inter mortalia deputari. q̄ q̄ amat piculū peribit in illo. Dubitatur circa dicit. **¶** P̄mo p̄ Bonatiē. vbi p̄ius. An sola mora deventali faciat mortale p̄ctm̄. Et h̄n. Mora temporis q̄tum est de

se non facit. ut quod prius erat veniale. fiat mortale. si solum occasionaliter. videlicet quod inducit consensum verum interpretatum. Tunc autem inducit sensum verum quoniam ex diuturnitate delectationis. crescit libido adeo ut homines omnino in interiori delectatione persistere morari. Tunc vero inducit sensum interpretatum quoniam homo ad vertens periculum delectationis retente negligit eas repemere. hoc autem non fit absque precepto salutis. propter quod ex eo quod discrimini se committit exponit. Illa enim delectatio subintrat sic serpens venena diffundit per quam rationalis spiritus incurrit mortem culpe. Sic igitur salutem corporalem negligenter qui serpentem iuxta se scilicet collocaret. sic qui in tali delectatione aduertens periculum debet aduertere voluntate versat. exponit se discrimini quoniam negligit repellere. Et per rationem dicit magister ubi. scilicet ipsum peccare mortaliter. hoc autem non facit mora de se si sit ratione consensus vel conceptus. **S**ed Bonauentura. Sed dubitat per eundem scilicet. Quanta mora hoc faciat. si fiat de veniali mortale. R. In generali determinat hoc in quantum in qua adeo crescit delectatio et libido quod superuenit conceptus et consensus. vel adeo est repellendi negligentia vel propter salutem incerta quod superuenit conceptus et consensus interpretatus. Si autem in speciali quatenus quanta sit illa mora. utrumvisus hoc vel dimidie vel amplius spacium. non potest respondere dari. quia aliquando est maior. aliquando minor secundum diversos status et conditiones personarum. unde hoc non determinat scilicet vel lectio. si potius prescientia recte et iunctio. Unde quoniam aduertit conscientia recta se non modicum ledi ex morosa delectatione consensus superuenit vel preceptus. quod si non aduertat aliquando propter tenebras et involuciones affectionum in se. securioris parte debet eligere et consistere pure. sic et dolere quoniam mortaliter peccasset. Per quod apparet scilicet respondit quid faciendum sit quando quod

dubitat an venialiter vel mortaliter peccauerit. et qualiter sit ei consulendum. **D**ubitat tertio per eundem scilicet Bonauentura. unde in alijs generibus peccatorum etiam sit ita periculosum et durum sic scilicet de peccato carnis dictum est. Exempli gratia. de homicidio et homicidii qualiter sit ei consulendum. R. Idem. In omnibus peccatis delectatio morosa vigilanter strenue vitanda est. Et in verbis Augustini. posita quod. li. xij. de trinitate. ponuntur. Et dicitur. xliij. ubi dicit. Sic in illo consilio primo hominum et cetera precipue videtur intelligi in peccato carnis quod hoc ex carnis incertitudine. delectationem sibi magis coniunctam ad quam homo facillime incurrit. Et ideo cum magis diligenter vitanda. non solum autem hoc. sed et peccatum multa. nam frequenter creditur esse venialia quod sunt mortalia. et difficile est in his tamen discernere. et ideo quoniam a facie colubum hoc homo quod vult saluari peccatum fugere hoc ille. Sed sanctus Thomas. j. ij. ubi prius videtur diffinire dubium prestatum. quod in alijs morosis delectationibus in his videlicet peccatis immorando. quod secundum se sunt peccata mortalia. possit quod peccare mortaliter. si distinguit. Unde sic dicit de fornicatione cogitans de duobus potest delectari. Uno modo de ipsa cogitatione. Alio modo de ipsa fornicatione cogitata. Et sic sunt due delectationes. una de cogitatione. alia de fornicatione cogitata. Delectatio de cogitatione ipsa sequitur inclinationem affectus in cogitationem ipsam. Cogitatio autem ipsa secundum se non est peccatum mortale. Immo quicquid est veniale tamen. sicut cum aliquis inutiliter cogitat. Quicquid autem sine peccato. puta cum aliquis utiliter de ea cogitat. sicut cum vult de ea predicare vel disputare. et ideo per prius affectio et delectatio quod sic est de cogitatione fornicationis. non est de genere peccati mortalis. si quicquid est peccatum veniale. et quicquid nullum. unde nec sensus in talis delectatione est peccatum mortale. Quod autem aliquis cogitans de fornicatione delectetur de ipso actu cogitato hoc co-

ingit ex hoc q affectus eius est incli-
natus ad huc actū. **¶** Si cū aliq̄s p̄sen-
tiat in talē delectationē. hoc nihil ali-
ud est q̄ ip̄e cōsentiat in h̄ q̄ affectus
suis sit inclinatus in fornicationē. nul-
lus. n. delectat nisi i eo qd̄ ē conforme
appetitui ei⁹. **¶** Qd̄ aut̄ aliq̄s ex delibe-
ratione eligit q̄ affect⁹ suis p̄formetur
his q̄ s̄m se sūt p̄ctā mortalia ē p̄ctm̄
mortale. vñ talis p̄sensus in delectati-
one p̄cti mortalis ē p̄ctm̄ mortale. Et
ad q̄ntū argumētū dic̄. Cōsensus i de-
lectationē q̄ p̄cedit ex cōplacētia ip̄i⁹
act⁹ hoicidij cogitatus ē p̄ctm̄ mortale.
nō aut̄ p̄sensus in delectationē q̄ p̄ce-
dit ex cōplacētia cogitatis de homi-
cidio. Et in scripto. ij. dic̄ dñs. xxiij. Si
cū in fornicatōe si q̄s cōsentiat in de-
lectationē q̄ appetitū cōcupiscibilē re-
spectu fornicatōis seq̄t̄ erit p̄ctm̄ mor-
tale. ita etiā multo ampli⁹ si cōsentiat
in delectationē q̄ appetitū irascibilē
respectu hoicidij sequit̄ erit p̄ctm̄
mortale. **¶** Si p̄hs. x. eth. vult q̄ idē iu-
diciū ē de opatiōe delectatiōe. h̄ ibi.
¶ Dubitat q̄to. qd̄ si q̄s imaginē de-
lectatiōē venereā cū aliq̄ quaz vellet
ēē vxorē suā nulla lege sibi copulari p̄-
hibita. et in hoc delectet. nolens tñ cū
ea corporaliter delectari nisi ēē vxor sua
pōt̄ ne p̄ctm̄ mortale ibi cōmitti p̄sen-
tiendo in morosaz delectationez. **Rñ.**
¶ Si De. pa. sup. ij. dic̄ q̄ p̄us. qñ nō est
actu vxor tñ licet eā castitate p̄ugali
vel simplici aio desiderare vxorez nisi
aliūde sit p̄hibita. **¶** Jacob em̄ seruivit
pro Rachel quā diligebat Gen. xix.
et sic nō esset mortale. h̄ anteq̄ sit vxor
in eā exardescere. vt in cogitādo de ea
velit hō delectari videt̄ mortale. **¶** Pos-
set. n. ēē libido tamnehemēs q̄ semē
emitteret. q̄ nemo dubitat esse morta-
le. et ad crimē mollitiei p̄tinēs. nō mi-
nus absorbēs rōnem q̄ si exteri⁹ p̄ra-
naturaz p̄curaret. **¶** Dubitat q̄to. qd̄

si quis imaginē delectatiōē venereā
cū aliq̄ q̄ actu ē vxor sua. sicut em̄
actu eā cognoscere nō est mortale. sic
nec eā cōcupiscere. **¶** In oppositū ē pe-
riculū pollutiōis. **Rñ.** **¶** De. de pa. Sic
nō licet cognoscere vxorē extraordi-
arie nec appetere ad sic cognoscendū.
sic nō licet morose delectari in appeti-
tu cuiuscūq̄ femine ex q̄ talis turpitu-
do p̄ra nām seq̄ pōt̄. **¶** Si Aug. Quis
em̄ maritus vxorē illā nō appetat nisi
s̄m nām et licite. et licet nō sit illicitum
ex pte obiecti. est tñ illicitū ex pte me-
diū modi subiecti. **¶** Ex p̄missis ap-
paret q̄ cupie carnalisz alioz p̄ctōz
sunt decē gradus vñ undecim. quibus
itur ad mortē aie. sicut etiā in infirmi-
tatibus corp̄is vñ ē infirmitas mori
p̄p̄inquoq̄ q̄ alia. **¶** Qd̄ ē p̄m⁹ vbi nul-
lum ē p̄ctm̄. **¶** Scōs vbi ē veniale. **¶** Ter-
tius ē p̄sensus interpretatiuus. et moro-
sus in delectationez venereoz. **¶** Et fin-
aliq̄ ē mortale p̄ctm̄. **¶** In hoc et seq̄.
tū mortua est aia vel agontzavel mori-
tur vel ē mori p̄p̄inq̄ssima. **¶** Quart⁹ est
cōsensus verus exp̄ssus seu morosus
in delectationē. et ille etiā s̄m theolo-
gos cōiter ē p̄ctm̄ mortale. **¶** Quint⁹ est
cōsensus in opus nefariū qd̄ fieret. si
oportunitas haberet. et s̄m oēs illud
est mortale p̄ctm̄. et certū est q̄. it. p̄ce-
pto p̄hibet. sequētes vō sunt p̄. vj. p̄ce-
ptū. vñ h̄ aia ē mortua. **¶** Sext⁹ est opis
intēti p̄peratio exterior vbi facultas
adeſt. hic extra ad monumentū portat̄
¶ Septim⁹ ē cōsuetudo q̄ causat ex fre-
quētia act⁹. hic feret̄. **¶** Octan⁹ ē despa-
tio de nō posse dimittere h̄ p̄ctm̄. h̄ se-
pelit clausa duro lapide. **¶** Non⁹ est ob-
stinatiz obduratio i p̄ctō tali. q̄ p̄ctō
cū in pfundū p̄ctōz venerit cōtēnit. vt
pzi **¶** Pharaone. hic a memoria hoim
quorūdā sanctorū labit̄. **¶** Decimus ē fi-
nalis impenitētia in quibusdā. hic tri-
plici morte moriunt corp̄is et anime et

infernaliū demonū ppria efficit. **¶** Unde decim^o ē ingressus actualis p^o mortē in infernū. Prefati gradus sic se hnt q^o temp^o sequēs pōt ee petor priore. Hi sunt gradus q^o itur ad infernū. q^o pri clipsis obsta. tarde medicina pat. Qui vult prefata p^odicare vulgo cauit^o sit in multis ne p^osciētias ledat inordinate timoratas. bñ ē declarare. aut l^orationib^o talia cōmittat. **¶** De scdo principali. ad q^o se exēdat phibitio noni pcepti notandū. q^o in h^o mādato phibet. Pri mo ois volūtari^o cōsensu volūtatis in q^ocuq^o opus venerēi sexto mādato phibitū vbi voluntas nō erit in actū exteriorē. q^o volūtas tūc p^o facto reputat. Ex q^o pat^o q^o sunt multa p^ota venerēa int^o i corde et tot quor fuerūt enumerare spēs et modi exteriores venerēi in sexto mādato. q^o respectu cit^o insubet pōt hū volūtas deliberata il^o ad faciēdi si nō timere^o ifamta. v^o ali^o ad hūmōi. Et aduertēdū p^oter q^o sicut sunt g^odu in grauitate p^ocorū luxurie q^o ad act^o exteriores sexto mādato p^ohibitos. q^o exteriori^o adulterēi graui^o p^octū est q^o simplex fornicatio et sic de alijs. v^o i sexto mādato dicit^o ē. Et s^o i^o incestus tāto ē grauior. q^onto sit inter p^osonas gradu p^oanguinitatis p^opriq^o res. et ita d^o alijs. Ita etiā sunt g^odu in grauitate p^octi luxurie q^o ad actus interiores h^o phibitos. Vñ volūtati^o adulterij grauior est q^o volūtati^o simplicitis fornicatiōis. q^onto viraq^o sit mortale p^octū. Et sic intelligēdū est de alijs. Scdo h^o nō solū phibet volūtari^o p^osensu in opus venerēi. in sexto mādato phibitū. s^o phibet etiā volūtari^o p^osensu in delectationē ad tale opus de p^o se icli^o nante. Cōtingit em^o q^o hō nollet extrinsecū op^o aliq^o mō p^opetrare. et tū delibe^o rare vult illā delectationē libidinosa p^o affect^o su^o ē de p^o se ad hūmōi op^o phibitū iclinat^o. v^o si q^o nollet fornicari

ri forte p^o timorē. aut verecūdiā. aut p^o aliā talē cām. vult rñ cogitare de fornicatione. aut de alijs libidinosis ad eā incitātib^o. v^o de osculis et tactib^o et alijs hūmōi ipudicis et ipudice. s^o p^o delectari i obiecto cogitato. Iste p^octū sus ē p^octū mortale s^ont Tho. et Aug. xij. li. de trinit. **¶** Iō etiā ille p^osensus est hic phibit^o. **¶** Tercio non solū hic phibet p^osensus in op^o et in delectationē s^o oēs modi et gestus mali q^o vna p^osona aliā sibi nō m^oimonalit^o cōiunctā trahit^o sollicitat aut sollicitare nititur ad luxuriā. siue hoc fiat p^o internū cū siue p^o missionē s^oay. siue p^o minas. p^omissiōes. munera. mēdacia. adulatio nes. aut p^o sup^oflūū. aut lasciuū vesti^o mētoz ornātū. siue p^o fucātū et mēdace^o faciei colorē. q^o em^o talia fecerit potiss^o me tali inuētiōe v^o p^o hoc aliā p^osonā nō m^oimonalit^o sibi p^oiunctā attrahat in sui p^ocupiant phibitā. peccat mortalit^o et s^o h^o nonū mādātū agit. etiā si nūq^o fiat p^ogressus in aliq^o extrinsecū et phibitū opus. Vñ Chryso. super illo Matth. v. Qui viderit mulierē ad cōcupiscēdū eā tā inrechar^o est eā i corde suo. Si mulier aliq^o ornādo se ornata salte^o sup^ofluo aut ipudico. v^o oculos hoim ad se attrahat et viroz aspectib^o placeat ad cōcupiscēdū. etiā si nulli plagam intulerit. penā extremā patiet. venenū em^o p^ofecit. et si nullus inuētiō^o sit q^o bibat. S^ont intellige de virtis respectu mulierū. **¶** Quarto etiā hic phibetur oscula. aspect^o. amplex^o. affat^o. tact^o et filia impudica. actū carnalis copule p^ocedētiā. et ad eū allicitētiā. q^o talia sūt p^octā mortalia cū inter p^osonas nō cōiunctas m^oimonalit^o sunt libidinose et tali inuētiōe v^o vna earū aliā p^o hūmōi inciter in sui p^ocupiscētiā. aut ad illictiū aut phibitū venerēi actū. aut v^o in se puocet delectationē ad hūmōi actū inclinantem. de quo etiam dicitur est

sexto mādato. Quinto nō solū hic p-
 hibentur exteriora talia libidinosa .s.
 oscula. tactus. et sūta. s. etiā phibet vo-
 luntas talia faciēdi. sine volūtariō cō-
 sensus i ea. q. sicut exteriora illa oscu-
 la tact⁹ et hūmōi. sunt grata pcta. vt di-
 ctū ē. et h mādato phibita. ita etiā vo-
 lūto deliberata talia faciēdi est graue
 pctm. et hic phibitū. etiā si effect⁹ nūq̃
 sequretur exterior⁹. **¶** Quo ad tertiu p-
 cipale q̃ pculosus sit delectabilibus
 malis imorari pferim luxuriosis. il-
 lud pmo pz p ea q̃ iacta sūt i pmo mē-
 bro pncipali. Scdo pz ex eo q̃ volun-
 tas valde facillit curuat ad peccādū. et
 rōis iudiciū cecat p delectabilia. Pn-
 phs. ij. etb. ca. vlt. int regulas p virtū-
 bus acq̃rēdis et vicijs vitādīs poit. iij.
 regulas. Pria ē vt q̃s magis fugiat il-
 lud viciū qd plus viciū certe pūat. vt
 r̃pantie plus pūat in r̃pantia q̃ insen-
 sibilitas. et plus liberalitatis repugit. seu
 miscōie auaricia q̃ pdigalitas. Hō ē.
 q. tale viciū plus inficit virtutē. Exē-
 plū ē devolente sanari q̃ plus nocuū
 magis h̃vilitare. Scda ē vt q̃s p̃sideret
 ad qd malū plus sit inclinatus a nā vel
 p̃p̃titudine. et p illud plus conet. Hō
 est. q. ad qd cōplexio inclinatur vt p̃sue-
 tudo. facillit trahit ad trāgressionē me-
 dii virtutis. ad qd aut q̃s sit plus incli-
 natus patere pōt ex delectatiōe vt tristi-
 cia q̃ q̃s circaviciū certū h̃z. Ista scda
 via efficacissima ē p viciū. S. via sto-
 cor. vt Tulli⁹ narrat. fuit min⁹ efficax
 q̃ docebat lente a vicijs cessare debere
 qd p̃p̃te ē repidoz. optet em̃ fm theo-
 logos sūt oia mortalia vicia dimittere
 s. nō oportet oia p̃fectiōis opa statim
 opari. Exēplū devolētib⁹ bestias aliq̃
 docere oportet q̃ cur magno conatu
 opent p̃ nālem inclinationē. vt q̃ vult
 canē docere ābulare duob⁹ pedibus.
 Tertia regula est int oia maxie ē dele-
 ctatior delectabile qd cūq̃ cavēdum.

Hō ē. q. mālter ad delectabilia telma-
 mur talia appetim⁹ pposita statim pla-
 cāt. et sic p̃cupia si p̃sentant mala statim
 mouet. volūtas curuat. et rō cecat. Si-
 cut etiā exēpli g̃ra p exteriora mune-
 ra iudicia iustoz p̃uertunt. Ita etiā p
 delectationē q̃ h̃z sp̃m interior⁹ mune-
 ris. sūt fieri pōt facillit. Et differt illa
 regula a scda. q. scda sumit penes id
 qd ē p̃p̃tū viciū. s. ista tertia penes
 id qd oib⁹ puenit. Quarta regula ē. vt
 qd p̃sideret supabundantia et defectū q̃
 opponunt viciū. et p̃p̃dar q̃lia sint et
 q̃ mala sint pctā. et sic facillit remediū
 viciū diligēt et mediū inueniet virtutis.
 Tercio q̃ fugiēda sint delectabilia mū-
 di docet loc⁹ in q̃ sum⁹ vallis miserier
 lachrymar. Hō em̃ fm Aug. de⁹ ele-
 cit hoīem de paradiso vt h̃ paradisu ha-
 beat. s. vt laborem⁹ et in sudore vult⁹
 cum Adā vescamur pane. et curz Eua
 erūnas patiamur. vt h̃ mereamur et-
 num gaudiū. hic em̃ mixta sūt meror
 et gaudiū. in celo solū ē gaudiū. s. i in-
 ferno tantus pena. Quarto idē docet
 tēpus. Nam fm B̃erfi. P̃ñuersum
 tēpus est p̃uie et vigilia qdā solēntat
 magna sabbati in celo. vigilia aut̃ exi-
 git ieiunū et tribulationē. Quinto idē
 docet exēplum xp̃i q̃ p oia elegit. fm
 B̃erfi. penosa opa et vtuosa. vt pz in
 eius paup̃tate multiplici quā habuit
 nascēdo. p̃uersando moriēdo. Ego in
 quit p̃s. Mēdic⁹ sum et paup. qd fm
 glo. ibi ad l̃ram de christi p̃sona dixit.
 Hoc inqt glo. xp̃s dicit d se in p̃sona
 serui. Sexto idē docet exēpla scōrū
 veteris et noui testamenti multiplicia
 Heb. xi. Circulētū in mēltois. i. pel-
 libus caputis egētes. angustiat. af-
 flicti. qd⁹ d̃ign⁹ nō erat mōs. Septio
 docet idē nocumēta q̃ hoib⁹ ex volu-
 ptatib⁹ pueniūt. vt pz in Eua circā
 esum phibitū. De salomone q̃ isamle
 mortu⁹ est De Dauid et Sampsonē et

